

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра тюркської філології

Кваліфікаційна робота магістра з турецької філології на тему:

“ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТУРЕЦЬКИХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ”

Студента групи Мтур 55-22

факультету східної та слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Східна філологія: турецька мова і література,
переклад, методика навчання

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.068 Східні мови та літератури
(переклад включно)

Перша – турецька

Забари Олександра Олександровича

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доц. Пілик В. В.

Допущено до захисту

«___» _____ 2024 року

Завідувач кафедри

_____

(підпис)

(ПІБ)

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО ТЕКСТУ.....	8
1.1 Визначення військового тексту та основні підходи до його вивчення	8
1.2 Типологія військових текстів.....	12
1.3 Жанрова класифікація військових текстів.....	17
1.4 Функціонально-стильова характеристика військових текстів	21
Висновки до Розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТУРЕЦЬКИХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ	28
2.1 Поняття «військова лексика».....	28
2.2 Класифікація військово-політичної лексики та її закономірність	32
2.3 Аббревіатури та скорочення	36
2.4 Аналіз військово-політичної лексики в ЗМІ	42
Висновки до Розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3. ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТУРЕЦЬКИХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ	51
3.1. Використання безособових форм та пасивного стану у реченнях.....	51
3.2. Використання прямої та непрямої мови.....	52
3.3. Особливості використання часових форм.....	55
3.4. Особливості використання дієприкметників.....	59
3.5. Найчастотніше використання дієприслівників та морфосинтаксичних комплексів.....	60
3.5.1. Дієприслівник способу дії з афіксом <i>-arak</i>	60
3.5.2. Морфосинтаксичний комплекс <i>-ana kadar</i>	61
3.5.3. Дієприслівник на <i>(y)ince⁴</i>	61

3.5.4. Морфосинтаксичний комплекс <i>-diktan sonra</i>	62
3.5.5. Конверб супровідної і фонової дії (форма дієприслівникового значення <i>-ken</i>).....	62
3.6. Використання умовного способу.....	63
Висновки до Розділу 3.....	65
ВИСНОВКИ	66
ÖZET	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70

ВСТУП

З огляду на поширеність військової тематики в світі та її важливість у сприянні спілкуванню під час воєнних дій, виникає потреба у дослідженні військово-політичних текстів. Ця потреба визначається необхідністю зрозуміти принципи та термінологію військової сфери для ефективного спілкування та легкого розуміння військово-політичних текстів ЗМІ.

У сучасному військовому дискурсі спостерігається активне використання технологій, що призводить до появи нової термінології та скорочень. Невірний переклад чи сприйняття військово-політичного тексту може мати серйозні наслідки, тому вивчення та розуміння даного типу текстів є надзвичайно важливим для правильної та ефективної комунікації в цій сфері.

Результати досліджень у цьому напрямку можуть виявитися корисними не тільки для військових, а й для різних суспільних груп, адже майже кожен читає новини ЗМІ та стикається з військово-політичними текстами.

Військово-політичні тексти у турецьких ЗМІ відіграють важливу роль у формуванні суспільної думки та розумінні ключових військових і політичних процесів. З урахуванням активної геополітичної позиції Туреччини та її важливого статусу на світовій арені, аналіз цих текстів дозволяє зрозуміти не лише внутрішні військові реалії країни, а й її зовнішню політику та вплив на регіональні та глобальні процеси. Уважне вивчення військово-політичних текстів у турецьких ЗМІ має великий потенціал для збереження стабільності та сприяння мирним вирішенням конфліктів у регіоні та за його межами.

Завжди важливе місце в історії та суспільстві Турецької Республіки займала армія. У критичні періоди для країни саме вона брала на себе обов'язки керівної сили. Необхідно також враховувати політичну обстановку в Україні та торгово-економічні зв'язки з Турецькою Республікою у військовій сфері, що робить дослідження турецького військового тексту надзвичайно актуальним на сучасному етапі.

Вивчення військового тексту також привернуло увагу вітчизняних вчених, таких як В. В. Балабін, О. М. Нікіфорова, О. В. Юндіна, а також вчених з-за

кордону, серед яких Р. К. Міньяр-Белоручев, Л. Л. Нелюбін, Г. М. Стрелковський, М. Роджерс, а також турецьких дослідників, таких як С. Індже, Ф. Туран, З. Ток, Х. Йилдиз, С. Екер.

Актуальність теми дослідження. Вивчення лексико-граматичних особливостей турецьких військово-політичних текстів у ЗМІ є надзвичайно актуальним з мовознавчого та політичного погляду. Враховуючи важливість точного та акуратного перекладу й сприйняття військово-політичної інформації, дослідження лексичних та граматичних аспектів допоможе детально зрозуміти і відтворити військовий дискурс з належною точністю і об'єктивністю. Зокрема, розуміння специфіки термінології та граматичних конструкцій дозволить краще інтерпретувати зміст військово-політичних текстів та розкрити ідеологічні засади, на яких ґрунтується військово-політична ситуація в країнах. До того ж, у глобальному світі, де військово-політичні зв'язки та взаємодія країн набувають все більшої важливості, збільшується потреба у якісних перекладах та аналізі військово-політичної інформації. Тому дослідження лексичних та граматичних особливостей турецьких військово-політичних текстів є необхідним для забезпечення якісного сприйняття, інтерпретації та комунікації військово-політичних процесів на міжнародній арені.

Метою дослідження є визначення лексичних та граматичних особливостей турецькомовних військово-політичних текстів.

Досягнення мети передбачає виконання наступних **завдань**:

1. З'ясувати загальні теоретичні засади дослідження військового тексту;
2. Класифікувати військові тексти за жанрами;
3. Дослідити лексичні особливості турецьких військово-політичних текстів;
4. Визначити основні особливості граматичної структури даних текстів.
5. З'ясувати використання найчастотніших граматичних конструкцій.

Об'єктом дослідження виступають турецькомовні військово-політичні тексти.

Предметом дослідження є лексичні та граматичні особливості турецьких військово-політичних текстів.

Матеріалом дослідження стали близько 150 військово-політичних текстів з турецьких ЗМІ (TRT Haber, NTV Haber, CNN Türk, Hürriyet, Milliyet, BBC).

Методи дослідження. Для проведення дослідження було використано аналітичний підхід, що спрямовувався на аргументацію обраних матеріалів та детальне розглядання понять у контексті їх складових елементів. Додатково був використаний описовий метод, що дозволив виявити специфіку турецьких військово-політичних текстів, а також метод систематичного відбору, що допоміг знайти фактичний матеріал та приклади з досліджуваних текстів. Теоретичний аналіз та синтез використовувалися для організації та узагальнення зібраної інформації. Лексико-граматичний аналіз дозволив виявити ключові лексичні та граматичні особливості, що характеризують турецькі військово-політичні тексти. Для створення досліджуваної бази військово-політичних текстів був використаний метод повної вибірки, а метод аналізу та синтезу застосовувався для більш детального вивчення граматичних та синтаксичних структур обробленого матеріалу.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше в українській тюркології досліджено поняття “турецький військово-політичний текст”. Було визначено його структуру та теоретичні засади. Також вперше проведено систематичний аналіз лексико-граматичних особливостей турецьких військово-політичних текстів у ЗМІ.

Практичне значення даного дослідження полягає у кращому розумінні структури написання турецьких військово-політичних текстів у ЗМІ. Детальний опис лексико-граматичних особливостей допомагає перекладачам, журналістам та аналітикам краще розуміти специфіку мови військових повідомлень та аналітичних матеріалів. Це в свою чергу сприяє поліпшенню точності та адекватності перекладу, що має важливе значення для міжнародного спілкування, дипломатичних відносин та військово-політичної аналітики. Крім того, дане дослідження може сприяти підвищенню рівня освіти та

усвідомленості щодо специфіки військових текстів серед фахівців з перекладу, журналістики та політичних наук. Отримані результати також можуть бути використані на практичних заняттях з лексикології, граматики та стилістики турецької мови для студентів, а також для викладачів вищих навчальних закладів.

Структура роботи.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та анотації.

У першому розділі здійснено аналіз теоретичних засад військово-політичного тексту, уточнено сутність цього поняття, проаналізовано існуючі класифікації та визначено жанри даного типу текстів.

У другому розділі проведено дослідження лексичних особливостей турецьких військово-політичних текстів. Визначено поняття військової лексики, класифіковано військово-політичні аббревіатури та скорочення, досліджено частотність використання та аналіз лексики.

У третьому розділі здійснено дослідження граматичних особливостей, проаналізовано синтаксичну структуру турецького військово-політичного тексту, практично визначено найбільш уживані граматичні конструкції. У висновках сформульовано основні результати дослідження.

РОЗДІЛ I

ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО ТЕКСТУ

1.1 Визначення військового тексту та стан дослідження

В літературі військового спрямування вживаються різні терміни для позначення одного поняття, такі як “військові тексти”, “військові матеріали”, “тексти військової тематики”, “тексти військового спрямування”, “тексти військового дискурсу”, “тексти військового характеру” та інші. (Балабін, 2018). Деякі дослідники, наприклад, О. В. Юндіна, зазначають, що “тексти військової тематики” мають більший спектр значень порівняно з “військовими текстами”. Вони включають різноманітні військові питання та аспекти, а мовний зміст таких текстів може бути явним або неявним. (Юндіна, 2012)

Інші дослідники, такі як Л. Л. Нелюбін та С. Я. Янчук, вважають “військові тексти” та “військові матеріали” практично синонімами, відносячи їх до офіційно-ділового та наукового стилів, що становлять об’єкти військового перекладу. (Янчук, 2013)

У нашій роботі ми зосередимося на формальному визначенні “військового письма” В. В. Балабіна, який вважає за краще використовувати терміни “військове письмо” і “військовий матеріал” як синоніми. В. В. Балабін розглядає “воєнне” як цілісну смислову організацію знакових одиниць з логіко-синтаксичними зв’язками, комунікативним призначенням, тематичною спрямованістю, композиційною макроструктурою та стилістичною домінантою, пов’язаною з семантичними полями “війна” і “битва”. (Балабін, 2018)

Військові тексти є підтипом фахової мови або субмови та мають певну комунікативну мету, пов’язану з військовими професійними дискурсами. Вони можуть бути як усною, так і письмовою формою, хоча більшість таких текстів все ж представлена у писемному вигляді.

Військові документи – це документи, які відповідають суворим жанровим вимогам і призначені для конкретної аудиторії, обмеженої військовими фахівцями.

Такі тексти характеризуються простотою і точністю, їм бракує експресивності. Оскільки важливо усунути двозначність, то інтерпретація військових документів вирішується так, щоб уникнути двозначності та можливості різних тлумачень. Військово-політичні документи готуються фахівцями з високим ступенем компетентності в правильному розумінні переданого повідомлення.

З іншого боку, військово-політичні тексти, що є підтипом військових текстів, націлені на ширший загаль – на аудиторію з різним рівнем попередніх знань. Такі тексти часто містять додаткові пояснення, щоб полегшити розуміння інформації. Опубліковані у ЗМІ, ці тексти іноді створюються людьми, які поверхнево знайомі з темою, і не мають спеціального досвіду роботи з військовою лексикою, але намагаються подати матеріал якомога зрозумілішими словами, не втрачаючи основну суть повідомлення.

Предметною основою текстів військово-політичної тематики є військово-політична тема. Прикметник “військовий” визначається як такий, що “стосується війська, прийнятий, установлений у війську, в армії” (Бусел, 2005). Прикметник “політичний” визначається як такий, що “базується на політиці; пов’язаний з політикою, з питаннями політики; пов’язаний з проведенням політики у життя; державний, громадсько-правовий” (Бусел, 2005). “Військово-політичний” визначається як такий, що “стосується військової політики” (Бусел, 2005). Розкриємо зміст поняття “військово-політичний”. Використання складного прикметника “військово-політичний” для опису певної категорії текстів з військовою тематикою становить певні труднощі, оскільки існує значна недовомовленість між дослідниками щодо правильного вживання прикметників “військовий” і “воєнний”. Дослідники спростовують ці терміни, заявляючи, що прикметник “воєнний” виходить із змісту іменника “війна” (пов’язано з поняттями, такими як закон, злочин, злочинець, випробування, вторгнення ... тощо), в той час як “військовий” має корені у іменнику “військо” (пов’язано з такими словами, як аеродром, аташе, бюджет, госпіталь, дух, ешелон ... тощо). Щодо вживання цих прикметників з іменником “політика”, у загально відкритих джерелах зустрічаються обидва варіанти – “військова політика” і “воєнна політика”, причому іноді по відношенню до одних і тих самих понять.

Лінгвісти пояснюють особливості вживання цих словосполучень так: якщо політика однієї держави по відношенню до іншої супроводжується застосуванням військ (збройне насильство, активна боротьба, ведення воєнних дій), слід використовувати поняття «воєнна політика», а в разі, якщо воєнна інтервенція та збройне насильство армії по відношенню до місцевого населення відсутні, збройна боротьба при цьому не ведеться, більш доцільним є вживання терміну “військова політика” (Мацко, 2012).

Таким чином, поняття “військовий” має більш широке значення та водночас може включати в себе вужче поняття “воєнний”. Саме тому ми беремо ад’єктив “військовий” за основу в назві текстів військово-політичної тематики. Крім того, він вживається з традиційно усталеними у перекладознавчій практиці поняттями “військовий переклад”, “військовий перекладач”, “текст військової тематики”, що є вагомим додатковим аргументом на користь.

Тому, розмежування та співвідношення понять “військовий” і “воєнний” має безпосереднє відношення та впливає на розуміння та розмежування понять “військова політика” та “воєнна політика”. Останні представляють собою окремі предметні сфери, семантичну основу яких складають власні поняття, проте базовим поняттям для обох сфер є “політика”. Хоча ці сфери і є різними, зв’язок між ними беззаперечний та цілком логічний.

Проблему класифікації військових текстів в Україні вивчали В. Балабін, О. Нікіфорова, О. Юндіна, Л. Гончарук, С. Янчук, М. Зайцева та інші. Основний фокус їхніх досліджень – військовий переклад, проблеми жанру і стилю та основи дисципліни “теорія військового перекладу”. Водночас детально досліджено проблеми історичного розвитку та становлення української військової термінології: теоретичні засади та особливості галузевої терміносистеми розглянуто в працях Ю. Лук’янчука, О. Семенова, Л. Волика, В. Погонця та інших.

Зокрема, дослідження військових текстів взагалі не згадуються у світовій перекладознавчій науці. Навіть у таких авторитетних джерелах “Рутледжська енциклопедія перекладознавства”, як згадує В. В. Балабін (2018), (1998, 2011),

чотиритомник “Довідник з перекладознавства” (2010-2013) видавництва Оксфорд (2011), не можна знайти жодної статті, присвяченої військовому перекладу” (с. 8), а саме поняття (категорія чи термін) “військовий переклад” навіть не згадується (с. 8). Тому, англomовна література представлена переважно авторами зі Східної Європи та Азії: М. Роджерс, В. Еміні, А. Ф. Мамедзаде, С. Жупан та М. Стефанич.

Турецькі лінгвісти в основному зосередилися на турецькій військовій термінології та військовому жаргоні. Серед них С. Інче, Ф. Туран, З. Ток, Х. Йилдиз та С. Екер. Серед турецьких досліджень варто відзначити роботу Омера Зейлека “Транскрипційний аналіз і словник військових термінів *Usûl ü Fenn-i Harb'in*” (Zeylek, 2016). Ця праця дає уявлення про військові традиції в Османській імперії та турецьку військову історію загалом. Kılıç (2020) аналізує військові терміни та поняття в огузькій мові, а саме класи та сучасну зброю. У дослідженні також простежується походження сучасних назв класів та вплив іноземних мов на турецьку військову термінологію.

Найповнішою на сьогодні є Англо-турецька енциклопедія військових термінів 2018 року, підготовлена Турецькою мовною асоціацією. Результат більш ніж п'ятирічних досліджень і роботи, вона містить турецькі еквіваленти майже 20 000 англійських слів. Вона також включає символи Генерального штабу і командувань сил, командувань країн-членів НАТО та їхніх обов'язків, вичерпний покажчик військових скорочень, а також старі військові терміни та їхні сучасні еквіваленти.

Зокрема, більшість праць і публікацій з військової документації, в тому числі військових перекладів, мають дидактичну та практичну спрямованість (підручники, посібники, словники). Теоретичні теми в дисертаціях і друкованих наукових статтях зазвичай обмежуються лексикою, термінологією, семантикою, методологією та лінгвістичними і педагогічними аспектами. На противагу цьому, незважаючи на численні підручники з військового перекладу англійською, французькою та німецькою мовами, існує дуже мало досліджень з військового перекладу турецькою мовою.

З цієї причини аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що тема військових текстів здебільшого розглядається в рамках теорії та практики військового перекладу. Незалежних досліджень, присвячених специфіці військового письма, дуже мало. Більше того, в українському мовознавстві досі не проаналізовано поняття “турецьке військово письмо”. Так само і зарубіжні науковці більше не розглядають військово письмо загалом. Зокрема, російські та турецькі вчені аналізують лише окремі аспекти військової термінології, зокрема турецьку термінологію та військовий сленг.

1.2. Типологія військових текстів

Військові тексти є важливою складовою в арсеналі комунікації військових структур та політичних організацій. Вони несуть особливий характер, який вимагає специфічного підходу до їх розуміння, перекладу та інтерпретації. У зв'язку з цим, у сучасному науковому дослідженні активно вивчається типологія військових текстів, що дозволяє систематизувати та уточнити їх різноманітність.

О. М. Нікіфорова (2016), спираючись на дані дослідження Балабіна (2004), стверджує, що військові переклади можна поділити на чотири категорії за чотирма критеріями: змістовою спрямованістю, функціональним призначенням, способом викладу та орієнтацією на конкретного реципієнта.

1. військово-політичні тексти: з військових питань, оцінки політичної ситуації, міжнародних відносин та дипломатичних питань, зосереджені на політичних вимогах, стратегічних рішеннях та співпраці з іншими державами.
2. військово-технічні тексти: тексти про військово техніку, озброєння та технічні аспекти військової сфери. Вони зосереджені на технічних характеристиках і використанні зброї та іншого обладнання.
3. військово-специфічні тексти: Тексти з військової науки, тактики, дисципліни, організації військових підрозділів та навчальні матеріали для студентів військових навчальних закладів. Ці тексти є специфічними для військової сфери і забезпечують високий рівень військової експертизи.

Ця класифікація дає змогу впорядкувати різні типи текстів у військовому перекладі та врахувати їхні особливості при виконанні перекладацької роботи з військової тематики.

Л. Л. Нелюбін (Нелюбін, 1989) провів класифікацію військових текстів, в результаті якої виділив наступні типи текстів:

1. Військово-художні матеріали: ці тексти мають художній характер і є більше наближеними до художніх творів.
2. Військово-публіцистичні та військово-політичні матеріали: ці тексти характеризуються збереженням ознак публіцистичних текстів, проте їхня ціль та тематика пов'язані з військовою сферою.
3. Військово-наукові та військово-технічні матеріали: ці тексти включають наукові дослідження та технічні описи, що стосуються військових аспектів.
4. Акти військового управління: ці тексти відносяться до різних військових документів, таких як накази, розпорядження, офіційні листи, службові записки, зведення, переговорні таблиці, шифри, коди, та інші оперативно-тактичні документи, їхнє значення визначається їх новизною та важливістю для військових дій.

До окремих груп військових матеріалів відносяться також географічні документи, особисті документи та знаки розрізнення військових з'єднань, щоденники, записні книжки, особисті записи та фотографії, приватне листування, газети та інші друковані видання, а також оголошення цивільної влади.

Таким чином, Нелюбін поділяє військові матеріали на різні типи, залежно від їхньої цільової спрямованості та змісту, що дозволяє краще розуміти особливості перекладу кожного виду текстів (Нелюбін, 1989).

Г. М. Стрелковський (Стрелковский, 1979) пропонує двокомпонентну класифікацію військових текстів на основі їх функціонального призначення та змістовної спрямованості. Згідно з його дослідженнями, військові тексти можна розділити на дві основні групи:

1. Тексти інформаційного змісту, що включають наступні жанри:

- Військово-наукові тексти,
- Військово-технічні тексти,
- Військово-інформаційні тексти,
- Військово-публіцистичні тексти.

2. Тексти, що регламентують життя і діяльність військ, включаючи наступні жанри:

- Статути і настанови,
- Військово-ділові тексти, включаючи накази, розпорядження, доповіді, донесення та зведення. Ці тексти відносяться до військових документів.

Окрім цього, він також згадує про військові мемуари, але не розглядає їх у своїй роботі, вважаючи, що ця категорія текстів більше пов'язана з художньою літературою, і характеризується схожими ознаками з іншими жанрами військових текстів, за винятком використання термінологічної лексики. Таким чином, Стрелковський використовує класифікацію військових текстів на основі їх змістовної спрямованості та функціонального призначення, що дозволяє категоризувати та розуміти різні типи військових текстів у контексті їх використання та комунікативних цілях (Стрелковский, 1979).

Р. К. Міньяр-Белоручев (Міньяр-Белоручев, 1980) вважав, що військовий переклад як особливий вид перекладу може характеризуватися унікальними текстами та специфічними завданнями для перекладача. Він наголошував, що тексти можна характеризувати як з погляду інформативності, так і з точки зору домінуючих мовних засобів в цих текстах. Базуючись на цьому він виділяв наступні типи військових текстів:

1. Бойові документи: такі тексти включають в себе військові звіти, бюлетені, оперативні розпорядження та інші документи, що пов'язані з бойовими діями.
2. Статути і настанови: ці тексти визначають правила та норми, що регулюють діяльність військових підрозділів та їх організацію.
3. Інструкції та технічні описи: тексти, що містять інструкції щодо експлуатації, технічні характеристики і детальні описи військового обладнання та техніки.

4. Військово-наукові статті: тексти, що містять дослідження, теоретичні аспекти та наукові статті з військових тем.

5. Військово-політичні тексти: тексти, призначені для інформування громадськості про військові події, заходи та політику.

Важливою характеристикою текстів є їх приналежність до різних функціональних стилів, що відзначається різною мовною специфікою та цільовою аудиторією. Це визначає особливості перекладу та підкреслює важливість адаптації текстів до конкретних комунікативних потреб.

О. Ю. Солодяк звернулася до вивчення військово-політичного типу текстів і пропонує обґрунтувати критерії для його виокремлення. Вона визначає військово-політичний стиль як утворення, що базується на закріпленні певних якісних характеристик за текстами, що функціонують у військово-політичній сфері людської діяльності. В рамках цього стилю виділяються такі жанри як інформаційні, аналітичні та регламентуючі. Інформаційний підстиль військово-політичного стилю включає виступи, доклади, заяви, повідомлення, що містять інформацію про військові дії, політичні рішення, події і зміни, що стосуються сфери оборони та безпеки. Аналітичний підстиль складають щорічники, програми-огляди та інші текстові матеріали, що здійснюють аналіз ситуації в сфері військово-політичних подій, сприяючи розумінню тенденцій та перспектив. Регламентуючий підстиль об'єднує акти, пакти, договори, директиви, які мають регулювальну функцію та визначають правила і норми військово-політичної сфери. Ці критерії допомагають ідентифікувати військово-політичний стиль та відрізнити його текстові матеріали від інших жанрів та стилів комунікації, забезпечуючи більш глибоке розуміння та аналіз військових текстів (Solodiak, 2006).

Аналізуючи класифікації військових текстів, представлені різними дослідниками, можна зробити висновок, що військові тексти відрізняються за змістом і функціональним призначенням. Залежно від предмета і мети комунікації виділяють жанри військової науки, військової техніки, військової фантастики, військової політики, військової розвідки та військового репортажу.

Класифікація військових текстів залежить від критеріїв, які використовує дослідник. Залежно від підходу та фокусу дослідника, один і той самий текст може бути віднесений до різних категорій. На нашу думку, військово-політичні та військово-публіцистичні тексти не мають чіткого розмежування, а навпаки мають майже одну й ту саму структуру та функціональність, адже в обох типах доноситься інформація стосовно військових дій та впливу їх на політичне життя країни. Для інформування людей про актуальну військово-політичну динаміку в державі ЗМІ вдаються такого роду тексти.

Деякі класифікації зосереджуються на визначенні конкретних груп текстів, які мають специфічне призначення у військовій сфері, таких як закони та нормативні акти, військові документи, накази, інструкції та технічні описи. Класифікація може також враховувати характеристики менших текстових одиниць, з яких складається військовий документ, що дозволяє краще зрозуміти його структуру та лінгвістичні особливості.

Підхід В. В. Балабіна, О. М. Нікіфорової та інших дослідників забезпечує системне та комплексне розуміння різноманіття військових документів і допомагає зробити процес письмового та усного перекладу цих документів більш ефективним.

Узагальнюючи, розуміння різноманітності та класифікації військових текстів є важливим елементом у їхньому вивченні та перекладі, що дозволяє краще зрозуміти специфіку цих текстів та адекватно відтворити їхній зміст й функціональне призначення.

Таким чином, стиль військових матеріалів не є однорідним. У деяких військових джерелах простежуються дві тенденції у викладі матеріалу. Або вони подаються сухою, офіційною, канцелярською мовою, з громіздкими і часто архаїчними виразами і синтаксисом, або простою, розмовною, а іноді і фамільярною мовою. Остання тенденція є надзвичайно поширеною сьогодні, оскільки все більше медіа-організацій висвітлюють і публікують військово-політичні новини.

1.3 Жанрова класифікація військових текстів

Жанр – це концептуальне поняття, яке допомагає класифікувати та розуміти різні типи мовних та мистецьких творів. Жанри характеризуються стандартними структурами, стабільними як за змістом, так і за формою, і мають регулярно повторювані ознаки. По суті, жанр – це найбільш типізоване уявлення про мовний або мистецький твір певного виду.

Поняття жанру спочатку використовувалося для класифікації та характеристики художніх літературних творів, таких як романи, оповідання та драми. Наприклад, до епічного жанру належали історії, що описували події та пригоди, до драматичного - твори, в яких акцентувалася увага на конфліктах та емоціях персонажів, а до ліричного - вірші та тексти, що виражали особисті почуття автора. З часом, поняття жанру досліджувалося й набуло поширення на інші види мистецтва, наприклад, на образотворче мистецтво. Таким чином, жанр забезпечує базову основу для аналізу та інтерпретації текстів, допомагаючи зрозуміти та класифікувати їх. (Черник, 2016).

Згідно з тим, що у військовій літературі також можна виокремити історично сформовані, стійкі різновиди текстів, які мають різну спрямованість й призначення, Л. М. Гончарук (2015), О. В. Юндіна (2012) та низка інших вчених перенесли поняття жанру і на військові тексти (Гончарук, 2015).

Автори зазначають, що жанри визначаються двома основними параметрами. Перший – екстралінгвістичні характеристики, які включають в себе мету висловлювання та жанрову приналежність. Другий – інтралінгвістичні параметри, які описують мовні особливості військового тексту, а саме його жанрову типологію. Військові тексти можуть належати до різних жанрів, включаючи статті, доповіді, повідомлення, огляди, донесення, розпорядження, накази, положення, статuti та інші.

За сукупністю цих параметрів військові тексти можна розділити на кілька жанрових груп. До інформативно-констатуючих належать тексти, які призначені для передачі об'єктивної інформації, такі як донесення, довідки та акти. Інформативно-розпорядчі жанри включають в себе закони, накази, статuti та

інструкції, які регулюють діяльність військових підрозділів. Інформативно-аналітичні жанри охоплюють проблемні статті, доповіді, повідомлення, новини, огляди та довідки, які містять аналітичні елементи та відображають проблематику. Також існують змішані жанри, адже іноді в одному тексті поєднується декілька характеристик, які суперечать одній точній жанровій характеристиці.

Проаналізувавши низку робіт, можемо з точністю зазначити, що головним критерієм, що відрізняє військові жанри від жанрів у художній літературі, є їх функціональне призначення. У військових текстах це призначення має визначальне значення, водночас як у літературних жанрах воно не є стільки суттєвим. Функціональне призначення тексту визначає його спрямованість та впливає на всі його мовні характеристики. Основна різниця полягає в тому, що військові тексти мають на меті інформувати і передавати конкретну інформацію в галузі військових справ. За функціональним призначенням вони можуть бути розділені категорії, наприклад інформаційний зміст висловлення, де основною метою є повідомлення читачам чогось нового у військовій галузі. Проте, важливо зазначити, що інформаційний посил військових текстів не завжди може бути однаковим, оскільки мета повідомлення чи застереження може мати місце у різних аспектах військової дійсності та спілкування: в науковій роботі, описі військової техніки, журналістиці військової публіцистики, або різних довідкових матеріалах.

Зібравши інформацію з різних джерел та наукових робіт, можемо структурувати класифікацію військових жанрів:

- 1) військово-ділові тексти;
- 2) військово-наукові тексти;
- 3) статuti і настанови;
- 4) військово-технічні тексти;
- 5) військово-інформаційні;
- 6) військово-публіцистичні тексти;

Військово-ділові тексти – жанр, що об'єднує всі види бойових документів, інструкцій, циркулярів, загальних директив та наказів, орієнтованих на одержувача з метою спонукання його до певних дій. Ці тексти поєднують діловий зміст (подання фактів), спонукальний елемент (створення мотивації для дій) і особистісний аспект (передача волі автора). Вони часто мають емоційний вплив, що особливо важливо в бойових документах для надихання підлеглих на швидкі та рішучі дії. Тексти цього жанру відрізняються великою кількістю скорочень та суворою структурованістю. Щоб полегшити їх сприйняття, вони поділяються на параграфи, пункти та підпункти, з чітко визначеними абзацами.

Військово-наукові тексти – відзначаються високою діловою спрямованістю. Вони відрізняються використанням спеціальної термінології. У таких текстах активно використовується виразність висловлювань, відсутність будь-якої емоційності. Ще однією важливою особливістю є використання безособових форм, відсутність висловлювань від 1-ї особи, та використання безособового пасиву. Оскільки основна мета військово-наукових текстів полягає в поширенні результатів наукових досліджень, логічність висловлювань має велике значення, і вона досягається точними формулюваннями, ясним викладом та відповідністю предмету дослідження. Цей жанр охоплює академічні тексти, монографії, дисертації, наукові статті, рецензії, реферати, резюме та тези. Важливою ознакою є те, що твори науково-популярної літератури, не можуть бути віднесеними до цього жанру. Військово-наукові тексти націлені виключно на вузьке коло фахівців, які добре обізнані спеціальною термінологією і розбираються в суті справи.

Статути і настанови – створюються для того, щоб встановлювати правила для військових у різних обставинах, чи то в повсякденному житті, чи під час бойових дій. Ці тексти містять інструкції щодо послідовності дій військових у різних ситуаціях, таких як напад, пересування, оборона і так далі. Вони відрізняються відсутністю виразності і емоційності в мові. Стиль викладу в них спокійний і діловий, чітко вказуючи, що і як робити.

Військово-технічні тексти призначені для опису технічних пристроїв, військової техніки і правил їхньої експлуатації, а також для пояснення технічної документації. Цей жанр включає різні інструкції для різних видів бойової техніки та озброєння, а також описи нових видів озброєння і військової техніки в спеціальних виданнях і військово-технічній періодиці.

Вони часто використовують термінологію як орієнтир для розуміння змісту. У таких текстах можна зустріти науково-популярну літературу, яка призначена для широкої аудиторії, включаючи військових і цивільних читачів. У науково-популярних текстах багато технічних термінів пояснюються, і часто використовуються малюнки для чіткішого розуміння. Як зауважує В. М. Лісовський (2018), основними стилістичними особливостями військово-технічних текстів є точний та чіткий спосіб подання інформації, при цьому майже повністю відсутні виразні елементи, які надають мовленню емоційного забарвлення. Головний акцент ставиться на логічність викладу, а не на вираженні емоцій та почуттів (Лісовський, 2018).

Військово-інформаційні тексти служать для передачі інформації про військові поняття, нові технології та положення військової теорії. Вони характеризуються об'єктивністю та відсутністю емоційності у викладі, зберігають логічність. Такі тексти не завжди містять пояснення або докази і зазвичай не перекладаються через їхню специфіку. У сучасному світі цей жанр може бути представлений також у формі електронних військово-інформаційних текстів, доступних для різних аудиторій, але з обмеженим доступом до секретної інформації. Авторами таких текстів можуть бути військові журналісти, або ж інші фахівці в цій сфері.

Військо-публіцистичні тексти не просто повідомляють, а намагаються впливати на читачів, формуючи їхнє ставлення до важливих суспільних подій. Цей жанр відображає поточну історію та звернений до важливих суспільних проблем. В них унікають спеціальних емоційно забарвлених виразів, але використовують повторення і різну лексику, щоб досягти високого впливу на читачів. Ці тексти можуть бути коментарями, оглядами, аналітичними статтями,

новинами в ЗМІ, інтерв'ю та іншими формами військової публіцистики. Разом з цим, дослідники В. В. Балабін (2004), Нікіфорова (2016), відносять тексти з такими характеристиками до військово-політичних текстів, з чим ми також погоджуємося.

Отже, усі різні жанри військової літератури мають свої особливості, проте загалом спільними рисами для більшості з них є використання безособових форм, відсутність висловлювань від першої особи, частотне використання безособових форм пасивного стану і спеціальної термінології. Стиль викладу в цих текстах є діловим і спонукальним, і водночас характеризується логічністю і своєрідною експресивністю. Не дивлячись на це, спеціально емоційно забарвлені вислови в таких текстах рідко зустрічаються, і слід зауважити, що метафори, порівняння та інші образні засоби мови не використовуються. Деякі жанри також використовують малюнки, креслення, схеми, таблиці та скорочення, щоб краще пояснити матеріал.

1.4 Функціонально-стильова характеристика військових текстів

Функціонально-стилістичний аналіз текстів військової тематики є важливою та актуальною галуззю дослідження в мовознавстві. Вона спеціалізується на вивченні та оцінці лінгвістичних особливостей, що характеризують військові тексти, і розглядають їх в контексті функціональних цілей та особливостей комунікації у військовій сфері. Функціонально-стилістичний аналіз військових текстів дозволяє краще зрозуміти, як саме мова використовується для досягнення різних завдань у військовому середовищі.

Особливості військових текстів включають в себе стилістичні, граматичні, лексичні, термінологічні та інші лінгвістичні аспекти, які визначають характеристики цих повідомлень. Розуміння цих особливостей є важливим для якісного аналізу та перекладу військових текстів. Функціонально-стилістичний аналіз військових текстів також включає в себе аналіз мовленнєвих жанрів, що є типовими для військової комунікації, що є важливим для розуміння та

класифікації різних типів військових текстів, таких як накази, інструкції, звіти, новини ЗМІ, спеціалізована література та інші.

У цьому розділі ми ретельно розглянемо функціонально-стилістичні особливості військових текстів, їх важливість для мовознавчого аналізу та практичного застосування, а також проведемо аналіз мовленнєвих жанрів, що є типовими для військової комунікації.

Поняття “стиль” включає в себе різноманітність і варіативність писемної мови, способи вираження мови в різних сферах і умовах спілкування, а також мистецтво мовлення. Виокремлюється три рівні поняття “стиль” у контексті лінгвістики: “стиль”, “стиль мови” і “стиль мовлення” (Переломова, 2014).

Згідно з дослідженням Балабіна (2008), військові тексти знаходяться на перетині двох функціональних мовних стилів: офіційно-ділового та науково-технічного. Ці тексти містять військову термінологію – різновид технічної лексики. Специфіка цієї лексики визначає його як військовий текст і є основним критерієм віднесення повідомлення до професійного військового мовлення. Але ми, провівши дослідження та спираючись на актуальність даної проблематики в сьогоденні, схильні вважати, що деякі особливості викладу військової інформації збігаються з певними характеристиками, які відносяться саме до інформаційно-публіцистичного стилю.

Спершу, розглянемо детальніше саме офіційно-діловий та науково-технічний стилі та їхні основні характеристики, аби дослідити конкретний зв'язок з військовими текстами. Офіційно-діловий стиль має точну комунікативну мету і використовує специфічні мовні засоби; його основна мета – створити умови для ефективної співпраці між сторонами і досягти домовленості. Сюди відносяться міжурядові заходи, а також правила і зобов'язання збройних сил, записані у військових кодексах.

М. П. Брандес і В. І. Провоторов (2001) перераховують низку мовних жанрів, характерних для офіційно-ділового стилю, серед яких важливе місце посідають документи військової тематики, такі як військові статuti, накази та інструкції. Ці мовні жанри виражають наказовий спосіб, який є основною

прагматичною ознакою офіційно-ділового стилю, за допомогою директивних і наказових нормативних висловлювань. Зовнішні ознаки офіційно-ділового стилю, такі як ясність, точність, об'єктивність, зрозумілість і офіційність, присутні і у військових документах. Вони відрізняються використанням лінгвістичних термінів і загальним вживанням слів у їхньому первісному значенні. Художні засоби виразності, такі як гіпербола і метафора, в таких текстах зазвичай відсутні (Зав'ялова, 2010).

Подібні характеристики, які належать до науково-технічного стилю письма, такі як логічність, точність, повнота, не емоційність і ясність, притаманні також деяким військовим документам. Однак навіть у наукових військових текстах обмежено використовуються розмовні слова, метафори та інші образні засоби.

Балабін В. В. зазначає, що стиль військових документів неоднорідний і може бути розділений на дві основні тенденції. Деякі військові матеріали використовують суху формальну мову з архаїчними структурами, тоді як інші намагаються зробити складні структури зрозумілими для певної аудиторії.

У випадку військового перекладу ключовим поняттям є “функціональний стиль”, який визначається відповідно до функції мови в певній сфері комунікації. Як зазначається в праці В. В. Балабіна, назва “функціональний стиль” добре відображає специфіку кожного стилю, що впливає з його функції в мовній комунікації (Балабін, 2018).

Спираючись на проаналізовані дослідження, зазначимо, що військові тексти можна віднести аж до трьох функціональних стилів:

1. Офіційно-діловий стиль – для формального спілкування;
2. Інформаційно-публіцистичний стиль – для текстів у засобах масової інформації, пресі та інтернет-виданнях;
3. Науково-технічний стиль – для науково-технічної літератури.

Для військово-політичних текстів, що належать до функціонально-стилістичного різновиду, важливо розрізнити їхнє призначення та специфіку. Залежно від ролі та призначення ці тексти можуть належати до різних стилів, але

здебільшого ми віднесли б їх до інформаційно-публіцистичного стилю. Це пов'язано з тим, що їхнє основне призначення – донести інформацію про військово-політичне життя країни до масового споживача, зокрема до широкої громадськості та ЗМІ. Підтвердження наших слів можемо проілюструвати в таблиці, базуючись на типології, характеру, жанру та стилю текстів.

Тип тексту	Характер тексту	Жанр тексту	Стиль тексту
Документ	Військово-політичний, дипломатичний	заява погодження договір меморандум комюніке нота	Офіційно-діловий
	Військово-політичний, юридичний	закон декларація конституція хартія статут звіт законів акт	Офіційно-діловий
Стаття	Військово-політичний	новини звіт огляд нарис дослідження	Інформаційний Інформаційний Публіцистичний Публіцистичний Науковий
Виступ	Військово-політичний	промова звернення доповідь	Публіцистичний Публіцистичний Публіцистичний

		інтерв'ю брифінг	Публіцистичний Інформаційний
Книжка	Військово- політичний	Мемуари монографія науковий збірник підручник	Художньо- публіцистичний науковий науковий науково- популярний

Ми розглядаємо можливість виключення певних видів текстів із вибірки для дослідження військово-політичних текстів. Припускаємо, що варто відокремити військові документи та літературну публіцистику. Перші – призначені для внутрішнього військового спілкування та мають обмежений публічний доступ, тобто відповідно до нашого дослідження, вони виключаються з числа військово-політичних текстів. Щодо літературної публіцистики, варто зазначити, що з одного боку вони можуть впливати на читачів та стимулювати соціальну реакцію, розширюючи їхні знання та відчуття. Однак ці тексти функціонують у сфері естетичної комунікації і слід враховувати їхню специфіку та відмінності у порівнянні із військово-політичними текстами. До того ж ми виключили усні тексти, які не підлягають письмовим нормам і вимагають окремого аналізу, оскільки вони не мають графічного оформлення та підпорядковуються іншим правилам, що властиві усному мовленню. Залишається інформаційно-публіцистичний стиль, який характеризується у військових документах такими ознаками: 1) об'єктивність і неупередженість: мають бути об'єктивні та неупереджені висловлювання, позбавлені особистих поглядів і більш особистих підходів; 2) точність і конкретність: необхідні точні описи і конкретні факти; 3) зрозумілість: вона має бути легко зрозумілою для широкої читацької аудиторії; 4) публічність і доступність: вона має бути

призначена для публічного доступу та опублікована в ЗМІ, на веб-порталах і в соціальних мережах.

Таким чином, інформаційно-публіцистичний стиль відзначається найвищою відповідністю та релевантністю для даного виду текстів. Інформаційно-публіцистичні тексти володіють низкою ключових характеристик, які роблять їх ідеальними об'єктами для аналізу в рамках дослідження військово-політичного контексту. Вибір інформаційно-публіцистичного стилю обумовлений декількома факторами.

По-перше, цей стиль забезпечує об'єктивність та нейтральність у висловленнях, що є ключовими для аналізу військово-політичних подій. Він також відзначається точністю та конкретністю, що важливо для передачі фактичної інформації.

По-друге, інформаційно-публіцистичний стиль спрямований на публічний доступ та публікується у ЗМІ та інших медіа. Це робить його доступним для аудиторії та сприяє зрозумілості текстів для широкого кола читачів. Нарешті, інформаційно-публіцистичний стиль акцентує увагу на ключових воєнних та політичних подіях, які є об'єктом дослідження військово-політичних текстів.

Висновки до Розділу 1

В даному розділі нашого дослідження ми надали визначення військового тексту та підкреслили його ключові характеристики. Військовий текст представляє собою складну мовну категорію, яка об'єднує різні жанри. Він відзначається чіткістю та точністю виразу, використанням спеціалізованої термінології та відсутністю емоційності в мовленні. Вивчення військового тексту має важливе значення в лінгвістиці, особливо з урахуванням його практичного застосування. Однак ми з'ясували, що вивченням даної проблематики займалися не багато лінгвістів, тому це ще раз підкреслює актуальність залучення мовних спеціалістів у цю глибоку тему.

У даному дослідженні ми врахували класифікацію військових текстів та розглянули різні аспекти цього жанру, включаючи його структуру, стиль викладу та мовні особливості. Також з'ясували, що військові тексти лежать на перетині трьох функціональних стилів: офіційно-діловий, науково-технічний та інформаційно-публіцистичний. Слід зауважити, що інформаційно-публіцистичний стиль відзначається найвищою відповідністю та релевантністю для вивчення військово-політичних текстів.

На основі низки вивчених робіт ми змогли структурувати класифікацію військових жанрів та розділити їх: військово-ділові тексти, військово-наукові тексти; статuti і настанови; військово-технічні тексти; військово-інформаційні; військово-публіцистичні тексти;

Також згідно нашого аналізу, найбільш точно та доречно займалися вивченням військових текстів такі українські лінгвісти як В.В. Балабіна, О.М. Нікіфорова, Л. М. Гончарук та О. В. Юндіна. На жаль, дослідження військових текстів, відповідно, військового письма взагалі не згадуються у світовій перекладознавчій науці.

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТУРЕЦЬКИХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ

2.1. Поняття «військова лексика»

Питання спеціалізованого перекладу загалом та перекладу військових текстів зокрема завжди привертають увагу експертів. Важливо відзначити, що загальні підходи до розв'язання цієї проблеми вже досить добре вивчені, однак особливості текстів конкретного жанру або конкретної групи текстів залишаються маловивченими серед науковців. До цієї категорії текстів належать військово-політичні (Зайцева, 2013).

Лексичні одиниці, присутні в тексті, визначають його жанр і стиль, а також висвітлюють його тематику. Кожен функціональний стиль має свої мовні засоби, які можуть зустрічатися і в інших стилях, але вони найбільше виражені та характерні саме для цього. Віднесення військово-політичних текстів відразу до трьох стилів: офіційно-ділового, науково-технічного та інформаційно-публіцистичного, обумовлене використанням конкретних характеристик тексту, які належать відразу зазначеним трьом стилям. З одного боку ми читаємо новину в газеті, або будь-якій електронній мережі зрозумілими словами, що спонукає вважати це публіцистикою, але водночас, час від часу, ми натрапляємо на чітко виражену структуру речення та військову термінологію, яка характерна науково-технічному стилю мовлення. Всі військові матеріали відрізняються від будь-яких інших матеріалів насиченістю спеціальної військової лексики, широкого використання військової та науково-технічної термінології, наявністю певної кількості стійких словосполучень та змінно-стійких виразів, які характерні лише для військової сфери спілкування. Також існує велика кількість військової номенклатури та спеціальних скорочень й умовних позначень, які використовуються тільки у військових матеріалах. З точки зору синтаксису, вони відрізняються використанням еліптичних конструкцій та кліше, бідністю

дієслівних форм, стислим висловлюванням. Всі ці особливості пов'язані з конкретним функціональним навантаженням, яке характеризує військову сферу спілкування: стислість, чіткість та конкретність формулювань, точність та ясність викладу, логічна послідовність викладу, яка забезпечує легке сприйняття переданої інформації. Дивовижне поєднання цих характеристик залучає також й офіційно-діловий стиль. Тобто однією з ознак військово-політичних текстів є процес стилізації.

Відмінною рисою текстів з військовою тематикою – є використання термінології та викладання матеріалу з максимальною точністю та чіткістю, виключаючи образність і емоційні засоби. Слід зазначити, що за своєю цілеспрямованістю й тематикою існують військово-мистецька література, військова публіцистика і військово-політичні тексти. В основному вони мають такі риси, які характеризують суспільно-політичні, публіцистичні та художні тексти. Однак складністю дослідження є те, що у військово-політичних текстах відбувається поєднання публіцистики з воєнною тематикою, що передбачає собою використання нетипової, специфічної та часом своєрідної лексики.

Отже, певна частка військової лексики присутня у військово-політичних текстах, а яка саме частотність її вживання та взагалі, що значить «військова лексика» ми спробуємо дослідити, аналізуючи даного типу тексти.

У сучасному вивченні мови було проведено аналіз вживання військових термінів у практичному контексті. Цей аналіз передбачав структурування термінів, пов'язаних із військовими питаннями, відповідно до їхнього використання в лексичному полі, яке ми можемо назвати "словником військових термінів". Ми знаємо, що в галузі військових справ не обмежуються лише формальними визначеннями понять, об'єктів і предметів військового характеру. Термінологія, пов'язана із військовими справами, включає в себе жаргон і сленг військових, а також розмовну та публіцистичну лексику. До цієї категорії входять різні лексичні одиниці, які мають емоційне забарвлення та часто використовуються як стилістичні аналоги військових термінів. Таким чином, військова лексика також відображає область неофіційного професійного

спілкування, змішуючи межі між військовою та загальною мовною лексикою (Мельник, 2021).

Одне з глобальних явищ, перед яким стоїть сучасне суспільство – це збройні конфлікти у різних частинах світу. Важливим є розуміння необхідності об'єктивного й вірного представлення, інтерпретації та сприйняття цих подій, оскільки часто мова, якою описуються та аналізуються військові події, може використовуватися як інструмент маніпуляції політиками, ЗМІ, військовими експертами, істориками, письменниками і так далі. Відбір слів з особливими відтінками може визначити прагматику висловлення і таким чином, дослідження військової лексики входить до сфери важливих питань лінгвістики, метою якого є розглянути поняття військової термінології та підходи до її вивчення.

Для розуміння компонентів військової лексики важливо зрозуміти фундаментальне поняття “військова лексика”. Військові лексикологи присвятили свої дослідження особливостям ХХ ст. Одним з найбільш фундаментальних підходів є метод, запропонований військовим лексикографом Г. А. Судзиловським (Судзіловський, 1968), який уклав різноманітні загальновійськові та спеціальні словники. Він зараховував військову лексику як за її слова та сполучення, які виражали конкретні військові поняття, так і за її слова та поєднання, які переважно використовувалися у військовій сфері. Він запропонував розділити військову лексику на дві великі категорії: військову термінологію і емоційно забарвлені елементи військової лексики (сленг).

При аналізі англomовної військової лексики у контексті військового перекладу, БАЛАБІН виділяє три основні групи цієї лексики: військову термінологію, термінологію військової техніки та емоційно забарвлену військову лексику. Він також вказує на наявність спеціальної військової фразеології, яка складається із змінно-стійких та стійких словосполучень і використовується у військовому спілкуванні.

Василенко Д. В., розглядаючи “військовий словник” як засіб позначення військових понять, виділяє в ньому наступні ключові складові: військову термінологію, неофіційні еквіваленти військових термінів та військовий

арготизм. Він підкреслює, що лексичні одиниці військової спрямованості не відображають суб'єктивну оцінку об'єкта мови, а їх використання обумовлене офіційною військовою літературою. Ці фразеологічні вирази переважно вживаються в усному мовленні військових та включають різні соціально-функціональні класи слів, які складаються із різноманітних лексичних одиниць. З точки зору лінгвокраїнознавства, військова лексика є сукупністю всіх елементів мовлення військового спілкування, яка відображає вплив різних зовнішніх та внутрішніх чинників, таких як культурні, історичні, територіальні, спеціалізовані та інші, і відображає ці впливи у словесних виразах. Військова лексика є своєрідним словниковим запасом, і при її перекладі важливо враховувати цей вплив (Василенко, 2004).

У дослідженні Р. Х. Салімової в сфері військової термінології виділяється розрізнення між спеціалізованою термінологічною лексикою та загальною професійною лексикою, яка має особливу мовну сферу та є обмеженою рамками будь-якої професійної діяльності. Ця лексика розташовується між термінологічною та загальною словниковою лексикою, якою користуються в загальних комунікаціях.

Детально опрацювавши визначення поняття “військова лексика”, ми дійшли висновку, що військові терміни, як один із найбільших компонентів військової лексики, безпосередньо пов'язані з військовою справою та мають найбільший семантичний вплив. Дослідження також виявило, що лексика військової термінології складається з групи військових термінів. Військова лексика розглядається як мовна одиниця, що відображає загальні поняття військових або спеціальних військових звичаїв. Емоційно насичена військова лексика складається зі слів і словосполучень, які зазвичай використовуються військовослужбовцями в повсякденному житті, придатні для художнього зображення військових дій або назв предметів і їх використання. Більше того, військова лексика постійно взаємодіє з загальною мовою, і військові терміни все частіше стають частиною лексичного складу мовців. Таким чином,

систематизація, класифікація та дослідження процесів формування та розповсюдження цієї термінології є доцільним та необхідним.

2.2. Класифікація військово-політичної лексики та її закономірність

Військово-політичні тексти — субкультура військових текстів функціонального характеру, мета, структура та тематика яких визначаються офіційно-діловим, науково-технічним та публіцистичним стилями, і окреслені навколо домінуючих понять політика, війна, безпека, оборона тощо (Нікіфорова, 2020).

Цей термін складається з двох частин: військовий та політичний і це означає те, що військова термінологія широко використовується в політичному аспекті. Під визначенням військово-політичних текстів вчений розуміє тексти, що мають політичну та соціальну складову, а також офіційно-діловий зміст, ці тексти характеризуються різноманітністю мовно-стилістичних особливостей, які відносять до офіційно-ділового стилю, законодавчого, політичного і дипломатичного підстилю.

Тексти військово-політичної тематики мають повчально-інформативну мету — повідомити про стан оборонної політики країни, діяльність родів військ, оборонні контракти держави, відносини держави з іншими країнами.

Об'єктом військово-політичних текстів є лексичний склад, який постійно розвивається, доповнюється та змінюється. Ця мінливість пояснюється безперервним розвитком технологічної та соціальної ланки людства. Для того, щоб мова повністю виконувала свою основну функцію — функцію найважливішого засобу комунікації, її лексикон повинен швидко відображати й документувати зміни в сферах людської діяльності: у науці, техніці, політиці, культурі тощо.

За визначенням дослідників, основу воєнно-політичної сфери складає лексика, специфічна для воєнних та політичних контекстів, що виражена через спеціальні мовні одиниці, пов'язані спільним поняттям, що охоплює сферу воєнної політики. У текстах такого типу основне смислове навантаження несуть

терміни та термінологічні конструкції, в яких зустрічаються елементи “військовий”, “воєнний” та “бойовий”, які надають можливість віднести їх до військових термінів. Також, можна відзначити більш конкретні елементи за значенням, такі як “військова політика”, “безпека”, “оборона”, “військове будівництво”, що свідчать про їхню прив’язаність до сфери воєнно-політичних питань.

Термінологічна система текстів, що стосуються військово-політичної тематики, є багатофункціональною, оскільки вона представляє собою складну мережу понять, які неможливо класифікувати за декількома характеристиками. Таким чином, лексикологія розглядає ряд принципів для класифікації та систематизації лексики, що базуються на стилістичних, лексико-семантичних, граматичних, морфологічних ознаках та інших.

На сучасному етапі, лінгвісти вважають, що уся лексика може бути класифікована як нейтральна (немаркована) або стилістично маркована. Немаркована лексика використовується у всіх видах комунікації без врахування мети висловлювання, тоді як стилістично маркована лексика обмежується певними сферами використання. Ці сфери можуть включати окремі групи осіб, які мають спільні характеристики, такі як вік, стать, місце проживання, національність, релігія і т.д. Виходячи з цього, можна стверджувати, що військово-політична лексика є типом стилістично маркованої лексики, оскільки її використання обмежене окремими групами населення та має стилістичні та жанрові обмеження.

Аналізуючи тексти ЗМІ військово-політичної тематики, ми можемо здійснити класифікацію за такими критеріями:

- **За ознакою емоційно-аналітичного ставлення до висловлення: емоційно-нейтральна лексика.** Відображає відсутність виразних емоційних відтінків або аналітичного забарвлення, що дозволяє подавати інформацію об’єктивно та без емоційного впливу на читача. Це може бути важливо при наданні фактичної інформації без підкреслення будь-яких емоційних оцінок або ставлень. Наприклад: *"Polonya Sınır Muhafızlarının*

Twitter hesabından yapılan paylaşımda, Ukrayna-Rusya savaşının başlangıcından bu yana yoğun göç yaşandığı anımsatıldı." – У повідомленні, опублікованому в Twitter польської прикордонної служби, нагадується про інтенсивну міграцію з початку війни між Україною та Росією.

- **Ознака наявності офіційно-технічної лексики** включає в себе використання спеціалізованих термінів та виразів, які характерні для політичних заяв, офіційних документів, військових звітів, тощо. Ці терміни відображають специфіку сфери, наукову або технічну точність, що є характерною ознакою офіційно-технічної лексики. Наприклад: *"Ukrayna hükümeti ülkenin savunma kabiliyetini güçlendirmeye yönelik yeni bir stratejik plan açıkladı."* – Український уряд оголосив новий стратегічний план щодо посилення обороноздатності країни.
- **За кількістю лексичних одиниць:** однокомпонентні: tanksavar, müdahale, taktik, füze, mermi; багатоконпонентні: hava savunma sistemi, askeri strateji, tank savunma sistemi, stratejik güvenlik politikası. Наприклад використання в одній з новин: *"Ukrayna'ya yönelik kitlesel saldırılar sonrasında hükümet, komşu ülkelerin yardımına güvenerek ülkenin hava savunma sistemini güçlendirmeyi planlıyor."* – Через масовану атаку на Україну, уряд планує посилити протиповітряну оборону країни, сподіваючись на допомогу інших країн-сусідів.
- У військово-політичних текстах **семантична ознака**, яка включає в себе вузькоспеціалізовану, міжгалузеву та загальнонаукову лексику, доповнюється специфічними термінами та виразами, що пов'язані з воєнною та політичною діяльністю. Це можуть бути терміни, що описують військову техніку, тактику, стратегію, а також політичні процеси, дипломатичні відносини та політичні рішення. Зокрема, у військово-політичних текстах зустрічаються спеціалізовані терміни, такі як *"savaş birliği"*, *"jeopolitik"*, *"uluslararası çatışma"*, *"stratejik planlama"* та інші, які відображають специфіку воєнно-політичної сфери.

Також можуть бути використані загальні поняття, які відображають соціально-політичні процеси, наприклад: “*demokrasi*”, “*terörizm*”, “*müttefik*”, “*küreselleşme*”, що розширюють семантичне поле тексту та надають йому глибину та широту.

- **Частотність використання сучасної, застарілої та новоутвореної лексики:** за часом дослідження військово-політичних текстів у ЗМІ було помічено використання сучасної лексики, що відображає актуальні технології, тенденції та події у сфері військово-політичних питань. Серед такої лексики можуть бути терміни, пов’язані з кібербезпекою, біотехнологіями, сучасною військовою технікою та стратегіями. Також було помічено використання застарілої лексики, що відображає історичні аспекти воєнної та політичної діяльності. Незважаючи на це, переважна більшість термінів у досліджених текстах не є неологізмами. Це означає, що під час створення військово-політичних текстів у ЗМІ найчастіше використовуються вже встановлені та загальноживані терміни, які широко розуміються аудиторією. Однак, за необхідності, зустрічаються та використовуються деякі нові терміни, які відображають сучасні тренди та реалії військово-політичних процесів: “*biyolojik tehdit*”, “*yakın dövüş*”, “*stratejik siber saldırı*”. Наприклад: “*Ağustos 2023’te UCM Savcısı Karim Khan, siber saldırıların gelecekteki savaş suçları soruşturmalarının bir parçası olabileceğini söyledi.*” – У серпні 2023 року генеральний прокурор Міжнародного кримінального суду Карім Хан заявив, що кібератаки можуть стати частиною майбутніх розслідувань воєнних злочинів.

У ході дослідження військово-політичних текстів у ЗМІ виявлено, що термінологічна система, пов’язана з цією тематикою, виявляється багатофункціональною, що відображається в різноманітності лексичних одиниць, стилістичних особливостях та часовому використанні лексики. Науковий підхід, спрямований на класифікацію та систематизацію лексики за допомогою різноманітних критеріїв, дозволяє більш детально аналізувати текстовий матеріал і зрозуміти специфіку мовленнєвої практики в цій сфері.

Наявність емоційно-нейтральної лексики та офіційно-технічних термінів підкреслює об'єктивний підхід до інформації, тоді як використання вузькоспеціалізованих, міжгалузевих та загальнонаукових термінів доповнює семантичне поле та надає текстам глибину та широту. Наявність неологізмів у деяких випадках вказує на постійний розвиток і спеціалізацію даної галузі, відображаючи нові технології та концепції у сфері військової та політичної діяльності.

2.3. Аббревіатури та скорочення

Використання скорочень та аббревіатур є ключовою рисою, що відображається у військово-політичних текстах у ЗМІ. Широке використання скорочень легко пояснити через головну мету цих текстів – передачу інформації. Саме тому аббревіатури є інструментом для конденсації інформації, оскільки вони дозволяють економити час, який зазвичай витрачається на вимову складних та об'ємних найменувань організацій, установ, зброї, політичних організацій і тд. Таким чином, передається максимальний обсяг інформації за мінімальний проміжок часу. Крім того, аббревіатури можуть використовуватися у військових справах для шифрування інформації, щоб сторонні слухачі, будь то вороги або цивільні особи, не могли зрозуміти зміст розмов військових чи їхніх планів.

У турецьких військово-політичних текстах ЗМІ аббревіатури використовуються ще й для підсилення офіційного характеру інформації, а також для спрощення сприйняття складних військових термінів широкою аудиторією. Наприклад, аббревіатура "TSK" (Türk Silahlı Kuvvetleri) використовується для зазначення загального терміну "Турецькі Збройні Сили" у текстах, що стосуються військово-політичних питань. Таке використання сприяє ефективному сприйняттю і збереженню конкретної інформації в масових медіа-джерелах.

Використання аббревіатур відіграє специфічні функції, які властиві тільки їй – вона істотно розширює можливості похідності лексики, що робить її

незамінною. Відхилення від використання аббревіатур призвело б до надмірного збільшення обсягу текстів (Глушук, 2011).

Терміни “аббревіація” та “аббревіатура” у сфері словотворення має неоднозначне пояснення. Феномен аббревіації об’єднує два протилежні процеси: по-перше, це процес формування слів, пов’язаний із поняттям “метод словотворення”, що використовують у наукових дослідженнях; по-друге, це зведення скорочених компонентів до єдиного цілого, тобто компонування. За описом В. В. Борисова — аббревіатурою вважається “літера або коротке поєднання літер, які мають схожість до початкового слова або виразу і використовуються замість останнього для скорочення. Інша точка зору: аббревіація – це складне слово, яке походить від початкових літер виразу або взагалі складається з перших його літер. Ми вважаємо, що наступне пояснення є найбільш релевантним: “Аббревіатура (скорочення) — це термін, який походить від слів оригінального виразу або складається з усічених компонентів складного слова». Важливо визнати, що наразі немає різниці між словами “аббревіатура” та «складноскорочене слово». Проте аббревіатури творяться шляхом усічення основ і тим відрізняються від власне скорочених слів (Виклюк, 2014).

Терміни, якими турецькі мовознавці позначають аббревіатури, різняться (“*abbreviation*”, “*kısaltılmış sözcük*”, “*kısaltma*”, “*akronim*”, “*iktisar*”), проте жоден з них не має чіткого і єдиного визначення навіть у турецьких словниках. Цю тенденцію відзначив Х. Їлдиз у своєму дослідженні турецьких словників. У Словнику граматичних термінів (*Grammer Terimleri Sözlüğü*) наводиться таке визначення: “аббревіація – це така форма скорочення часто вживаних слів на письмі, власних імен та назв організацій, з метою економії місця, зручності”. У Словнику літературних термінів (*Yazın Terimleri Sözlüğü*) аббревіатура це “короткий виклад назв, слів за першими складами, що згадуються на письмі”. У Словнику мовознавчих термінів (*Dilbilim Terimleri Sözlüğü*) визначається як “форма слова, яку застосовують на письмі для скороченого позначення слова за допомогою певних його літер”. Таким чином, можемо дійти висновку, що кожен словник тлумачить поняття аббревіатури по-своєму (Yıldız, 2010).

Проаналізувавши низку військово-політичних текстів ЗМІ, беручи за основу виявлені нами найпоширеніші аббревіатури, ми погрупували та розділили їх за типами, кожен з яких має свою назву, яка відображає контекст, де ці аббревіатури вживаються найчастіше. Нижче ми розглянемо детально кожен тип аббревіатур, які ми виділили та які найчастіше зустрічаються в сучасних військово-політичних текстах турецьких ЗМІ, а також проаналізуємо контекст в якому вони вживаються:

1) Військові аббревіатури:

1. **HSS** – Hava Savunma Sistemi (протиповітряна оборонна система): Вказує на важливу систему оборони повітряного простору, що має вирішальне значення для забезпечення безпеки в повітрі;

2. **TSK** – Türk Silahlı Kuvvetleri (Збройні сили Туреччини): Ця аббревіатура представляє всі гілки військових сил Туреччини і визначає основні стратегічні рішення у сфері оборони;

3. **ДНКРС** – Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (Револьюційна партія-фронт народного визволення): Ця аббревіатура стосується партії, яка активно бере участь у політичних діях та боротьбі за права народу;

4. **DZKK** – Demokratik Zırhlı Koruma Kuvvetleri (Демократичні сили броньованого захисту): Ця аббревіатура вказує на сили, які відповідають за захист та безпеку за допомогою бронетехніки;

5. **РКК** – Partiya Karkerên Kurdistan (Партія курдських робітників): Ця аббревіатура стосується політичної організації, що діє для захисту прав курдського народу;

6. **ЖӨН** – Jandarma Özel Harekat (спеціальні операції поліції): Ця аббревіатура вказує на спеціальні операції поліції, які здійснюються з метою забезпечення громадського порядку та боротьби зі злочинністю;

7. **МКЕ** – Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (Корпорація машинобудування та хімічної промисловості): Ця аббревіатура вказує на корпорацію, яка займається виробництвом машин та хімічних продуктів для потреб військової та промислової сфери;

8. **SİHA** – Silahlı İnsansız Hava Aracı (озброєний безпілотний літальний апарат): Це вказує на технологію безпілотних літальних апаратів, які оснащені зброєю для виконання військових місій;

9. **KİK** – Kamu İhale Kurumu (Агентство державних закупівель): Ця аббревіатура вказує на орган, що контролює процеси державних закупівель і забезпечує прозорість та ефективність управління державними коштами;

10. **SAS** – Special Air Service (спеціальна повітряна служба): Ця аббревіатура стосується спеціальних повітряних служб, які виконують складні військові операції та місії з високим рівнем складності;

11. **TSKGV** – Türk Silahlı Kuvvetleri Güçlendirme Vakfı (Фонд посилення Збройних сил Туреччини): Ця аббревіатура вказує на фонд, який спрямовує фінансові ресурси на зміцнення та модернізацію військових сил країни;

Ці аббревіатури використовуються для швидкого та зручного зазначення військових організацій, систем та техніки, що є невід’ємною частиною значної частки військово-політичних текстів у турецьких ЗМІ.

2) Турецькі політичні аббревіатури:

1. **CHP** – Cumhuriyet Halk Partisi (Партія Республіканського народу);
2. **AKP** – Adalet ve Kalkınma Partisi (Партія справедливості і розвитку);
3. **HDP** – Halkların Demokratik Partisi (Партія народної демократії);
4. **İYİ Parti** – İYİ Parti (Добра партія);
5. **TBMM** – Türkiye Büyük Millet Meclisi (Великий Національний Конгрес Туреччини);
6. **AKM** – Atatürk Kültür Merkezi (Культурний центр Ататюрка);
7. **MHP** – Milliyetçi Hareket Partisi (Партія національного руху);
8. **BBP** – Büyük Birlik Partisi (Партія Великого Об’єднання);
9. **DSP** – Demokratik Sol Parti (Партія демократичної лівих);
10. **DYP** – Doğru Yol Partisi (Партія правильного шляху);
11. **ANAP** – Anavatan Partisi (Партія Батьківщини);
12. **DBP** – Demokratik Bölgeler Partisi (Партія демократичних регіонів);
13. **TİP** – Türkiye İşçi Partisi (Партія турецьких робітників);

14. **YTP** – Yeni Türkiye Partisi (Нова партія Туреччини);

3) Міжнародні аббревіатури:

1. **NATO** – Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (Організація Північноатлантичного договору);

2. **BM** – Birleşmiş Milletler (Організація Об'єднаних Націй);

3. **AB** – Avrupa Birliği (Європейський Союз);

4. **ABD** – Amerika Birleşik Devletleri (США);

5. **CIA** – Central Intelligence Agency (Центральне розвідувальне управління);

6. **DSÖ** – Dünya Sağlık Örgütü (Всесвітня організація охорони здоров'я);

7. **IMF** – Uluslararası Para Fonu (Міжнародний валютний фонд);

8. **UNICEF** – Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (ЮНІСЕФ);

9. **UNESCO** – Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (ЮНЕСКО);

10. **WTO** – Dünya Ticaret Örgütü (Світова торговельна організація);

11. **IAEA** – Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (Міжнародне агентство з атомної енергії);

12. **G20** – Grup 20 (Група 20);

13. **UNHCR** – Yüksek Komiserler Birliği (Верховний комісар ООН у справах біженців);

14. **NPT** – Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması (Договір про нерозповсюдження ядерної зброї).

Ці аббревіатури є невід'ємною частиною політичних та міжнародних новин, які публікуються в турецьких ЗМІ.

4) Технічні аббревіатури:

1. **GPS** – Global Konumlandırma Sistemi (глобальна система позиціонування): Використовується для визначення місцезнаходження на землі, морі або в повітрі за допомогою супутників;

2. **GLONASS** – Global Navigasyon Uydu Sistemi (глобальна навігаційна супутникова система): Використовується для визначення місцезнаходження військової техніки або стратегічного планування операції.

3. **EW** – Elektronik savaş (електронна війна): Використання електронних систем для перешкоджання або контролю комунікацій супротивника;

4. **C4I** – Command, Control, Communications, Computers, and Intelligence (керування, управління, зв'язок, комп'ютери та розвідка): Військовий термін, що відноситься до інтегрованих систем керування та комунікацій для забезпечення ефективного управління військовими операціями;

5. **ASAT** – Anti-Satellite Weapon (зброя проти супутників): Засоби, розроблені для знищення або нейтралізації супутників у космосі;

6. **ICBM** – Intercontinental Ballistic Missile (міжконтинентальна балістична ракета): Ракета дальньої дії, призначена для атак на великі відстані, використовується для стратегічних ядерних або неядерних атак;

7. **İHA/SİHA** – (Silahlı) İnsansız Hava Aracı (безпілотний літальний апарат): Літальний апарат без екіпажу, який може бути керований дистанційно або автономно;

8. **MLRS** – Multiple Launch Rocket System (система масового запуску ракет): Важлива артилерійська система для швидкого та масового вогню ракет від багатьох пускових установок;

9. **RPG** – Rocket-Propelled Grenade (ракетний гранатомет): Важлива протитанкова зброя, що використовується для атак на бронетехніку;

10. **PAİMİT** – Patlayıcı Madde İmha Tim (команда знищення вибухових матеріалів);

11. **MRAP** – Mine-Resistant Ambush Protected (броньований автомобіль проти мін і засідок): Військова техніка, спроектована для захисту від мін та засідок у воєнних конфліктах;

12. **UCAV** – Unmanned Combat Aerial Vehicle (безпілотний бойовий літальний апарат): Літальний апарат без екіпажу, призначений для бойових місій та операцій;

Ці аббревіатури використовуються для швидкої ідентифікації та обговорення технічних аспектів, пов'язаних зі зброєю, технологією та військовою технікою, які є важливими складниками військово-політичних новин

у турецьких ЗМІ. Можемо помітити, що більшість цих технічних аббревіатур мають походження з англійської мови, оскільки вони поширено вживаються у міжнародному контексті. Це може бути пов'язано з тим, що багато технологій, військових термінів та наукових концепцій розробляються, вивчаються та обговорюються у міжнародному співтоваристві, що призводить до прийняття багатьох англійських термінів як стандарту. Таке використання англійських термінів дозволяє забезпечити уніфікацію термінології та легше сприйняття цих термінів в міжнародному контексті.

На підставі аналізу найбільш вживаних аббревіатур у військово-політичних текстах турецьких ЗМІ можна зробити висновок, що ці аббревіатури можна умовно поділити на чотири типи: 1) Військові аббревіатури: цей тип включає скорочення, що стосуються різних військових підрозділів, озброєння, технічних систем та стратегій військового характеру. Такі аббревіатури зазвичай описують військові структури, системи безпеки та технології. 2) Турецькі політичні аббревіатури: цей тип включає скорочення, які стосуються різних політичних партій, організацій та владних структур у Туреччині. Вони використовуються для ідентифікації політичних сил, партійної структури та важливих політичних процесів. 3) Міжнародні аббревіатури: цей тип охоплює аббревіатури, які використовуються для опису міжнародних організацій, договорів, агенцій та співробітництва між державами. Вони часто використовуються для позначення міжнародних політичних, економічних та соціальних процесів. 4) Технічні аббревіатури: цей тип охоплює скорочення, пов'язані з технічними термінами, технологіями, військовими системами та обладнанням. Вони широко використовуються для опису різноманітних технічних засобів та систем, які застосовуються у військових справах та безпеці.

2.4. Аналіз військово-політичної лексики в ЗМІ

Військово-політична лексика є невід'ємною частиною сучасного мовного арсеналу, особливо в контексті розгляду подій, пов'язаних з глобальними конфліктами, дипломатичними зусиллями та військовими стратегіями. Ця

лексика має свої власні особливості, які допомагають в точному вираженні складних військових і політичних понять.

Один із основних аспектів, який варто відзначити, це те, що ця лексика деталізує складні сценарії військових та політичних стратегій, визначаючи основні поняття та взаємозв'язки між ними. Вона забезпечує точність і чіткість у вираженні важливих інформаційних повідомлень, що стосуються геополітичних відносин, міжнародних конфліктів, тероризму та дипломатії.

У військово-політичних текстах зустрічаються специфічні терміни, що стосуються безпеки та загроз, дипломатії та військових дій, тероризму та безпеки, співробітництва та дипломатії, а також стратегії та військових дій. Ці терміни відображають сутність складних процесів, які мають суттєве значення для міжнародної безпеки та стабільності. Вони дозволяють точно передавати ідеї та концепції, пов'язані зі складними військовими стратегіями та геополітичними інтересами країн.

Ці терміни деталізують основні аспекти військових операцій, такі як безпека, оборонні заходи, військові конфлікти, стратегії та тактики. Вони допомагають аналізувати складні взаємини між країнами та групами, що допомагає зрозуміти сутність та наслідки різноманітних політичних та військових дій. Ці терміни, що відображають важливі аспекти безпеки, дипломатії та військових стратегій, є кардинальними для розуміння сучасних військово-політичних процесів. Їхня чіткість та точність допомагають уникнути непорозумінь та невірних тлумачень інформації, що є важливим у світі, де безпека та стабільність мають вирішальне значення для міжнародних відносин.

Під час нашого аналізу військово-політичної лексики в текстах ЗМІ ми виявили низку найбільш вживаних термінів, які можна умовно розділити на кілька категорій. Серед них варто відзначити терміни, пов'язані з питаннями безпеки та загрозами, такі як “національна безпека”, “військовий захист” та “загроза війни”. До іншої категорії належать терміни, які стосуються дипломатії та військових дій, такі як “військовий союз”, “дипломатичні переговори” та “міжнародний союз”. Додатково ми виявили терміни, пов'язані з тероризмом та

безпекою, такі як “терористичний напад”, “безпека кордону” та “боротьба з тероризмом”. Не менш важливими виявилися терміни, пов'язані зі стратегією та військовими діями, такі як “стратегічні цілі”, “операційне планування” та “план операції”.

Ці виявлені групи термінів демонструють широкий спектр понять і підходів, що використовуються в сучасних військово-політичних текстах, відзначаючи різні аспекти безпеки, дипломатії, тероризму та воєнної стратегії. Ці терміни є ключовими у формуванні розуміння сучасних геополітичних та військових ситуацій у світі. Вивчення їх вживання дозволяє отримати глибше уявлення про пріоритети, підходи та тенденції, що притаманні військово-політичному дискурсу в сучасному світі.

1) Безпека та загрози. Ця категорія термінів об'єднує поняття, пов'язані із забезпеченням національної безпеки та реакцією на можливі військові загрози. Вона включає терміни, що описують аспекти військової підготовки, аналізу ризиків та політики безпеки.

1. “Ulusal güvenlik” (національна безпека);
2. “Savaş tehdidi” (загроза війни);
3. “Askeri savunma” (військовий захист);
4. “Tehdit analizi” (аналіз загрози);
5. “Stratejik riskler” (стратегічні ризики);
6. “Güvenlik politikası” (політика безпеки);
7. “Askeri hazırlık” (військова підготовка);
8. “Tehdit algılama” (виявлення загрози);
9. “Güvenlik önlemleri” (заходи безпеки);
10. “Tehdit değerlendirilmesi” (оцінка загрози);

2) Дипломатія та військові дії. У цій категорії об'єднуються терміни, що відображають відносини між країнами, дипломатичні взаємодії та можливості спільних дій у воєнних чи політичних контекстах. Вони визначають поняття, пов'язані із стратегічним плануванням та дипломатичними угодами.

1. “Askeri müdahale” (військовий втручання);

2. “Barış anlaşması” (мирова угода);
3. “Askeri ittifak” (військовий союз);
4. “Askeri strateji” (військова стратегія);
5. “Diplomatik anlaşma” (дипломатична угода);
6. “Silah anlaşması” (угода про зброю);
7. “Askeri destek” (військова підтримка);
8. “Diplomatik görüşme” (дипломатичні переговори);
9. “Çatışma çözümü” (вирішення конфлікту);
10. “Müzakere masası” (стіл переговорів);

3) Тероризм та безпека. Ця група термінів охоплює поняття, пов’язані з запобіганням терористичним актам та забезпеченням безпеки національних кордонів. Вона включає терміни, що описують заходи з боротьби з тероризмом, оцінку загроз та попередження терористичних нападів.

1. “Terör saldırısı” (терористичний напад);
2. “Sınır güvenliği” (безпека кордону);
3. “Tehdit değerlendirmesi” (оцінка загрози);
4. “Saldırı önleme” (попередження атаки);
5. “Terror örgütleri” (терористичні організації);
6. “Tehdit analizi” (аналіз загрози);
7. “Güvenlik tehdidi” (загроза безпеці);
8. “Terörle mücadele” (боротьба з тероризмом);
9. “Terör tehdidi” (терористична загроза);
10. “Terör örgütü” (терористична організація);

4) Співробітництво та дипломатія. Ця категорія термінів відображає поняття спільних прав, військового співробітництва та дипломатичних взаємодій. Вона включає терміни, описуючи такі аспекти, як міжнародні союзи, спільні операції та миротворчі місії.

1. “Ortak tatbikat” (спільне навчання);
2. “Müttefik ülkeler” (союзницькі країни);
3. “Askeri işbirliği” (військове співробітництво);

4. “Uluslararası ittifak” (міжнародний союз);
5. “Diplomatik çözüm” (дипломатичне вирішення);
6. “Çatışma önleme” (попередження конфлікту);
7. “Barış misyonu” (місія миру);
8. “Askeri işbirliği anlaşması” (угода про військове співробітництво);
9. “Ortak operasyon” (спільна операція);
10. “Savunma anlaşması” (угода про оборону);

5) Стратегія та військові дії. У цій категорії зосереджено терміни, які відносяться до стратегічного планування та проведення військових операцій. Вони охоплюють різноманітні аспекти, включаючи операції на землі, в повітрі та на морі, а також використання новітніх військових технологій.

1. “Sınır ötesi operasyon” (операція за межами кордону);
2. “Hava saldırısı” (повітряна атака);
3. “Deniz savunma” (оборона на морі);
4. “Kara harekâtı” (наземна операція);
5. “Stratejik hedefler” (стратегічні цілі);
6. “Operasyonel planlama” (операційне планування);
7. “Savaş suçu” (воєнний злочин);
8. “Hava stratejisi” (стратегія повітряних сил);
9. “Kara harekâtı” (наземна операція);
10. “Deniz operasyonu” (морська операція);

6) Військова технологія та зброя. Тут вказано терміни, що стосуються технологій військового виробництва, виготовлення зброї та військового обладнання. Ці терміни допомагають охопити сферу військової науки та інновацій.

1. “Silah teknolojisi” (технологія зброї);
2. “Tank üretimi” (виробництво танків);
3. “Askeri donanım” (військове обладнання);
4. “Hava savunma sistemi” (система ППО);
5. “Silah anlaşması” (угода про зброю);

6. “Askeri yenilikler” (військові новації);
7. “Füze teknolojisi” (технологія ракет);
8. “Savunma endüstrisi” (оборонна промисловість);
9. “Drone saldırısı” (атака дронів);
10. “Savaş gemisi” (військовий корабель);

7) Міжнародні конфлікти. Категорія включає терміни, пов’язані зі збройними конфліктами між країнами. Вони визначають аспекти військового права, міжнародних відносин та подій після завершення війни.

1. “Uluslararası çatışma” (міжнародний конфлікт);
2. “Savaş suçu” (воєнний злочин);
3. “Barış anlaşması” (мирова угода);
4. “Sınır çatışması” (конфлікт на кордоні);
5. “Savaş tarafları” (сторони конфлікту);
6. “Askeri işgal” (військова окупація);
7. “Bölgesel çatışma” (регіональний конфлікт);
8. “Savaş sonrası” (післявоєнний період);
9. “Mülteci krizi” (криза біженців);
10. “Çatışma bölgesi” (зона конфлікту);

8) Внутрішні політичні конфлікти. Ця категорія термінів охоплює внутрішні політичні та соціальні конфлікти в країнах. Терміни визначають ситуації громадянських війн, політичних тиску та змін в уряді.

1. “İç savaş” (громадянська війна);
2. “Darbe girişimi” (спроба перевороту);
3. “Siyasi baskı” (політичний тиск);
4. “Hükümet krizi” (криза уряду);
5. “İktidar mücadelesi” (боротьба за владу);
6. “Siyasi gösteri” (політичний протест);
7. “Rejim değişikliği” (зміна режиму);
8. “Halk ayaklanması” (народний повстання);
9. “Seçim kampanyası” (виборча кампанія);

10. “Meclis oturumu” (засідання парламенту);

Базуючись на нашому аналізі, найбільш часто вживаними групами термінів у військово-політичних текстах є **“Безпека та загрози”**, **“Дипломатія та військові дії”** й **“Тероризм та безпека”**. Ці групи термінів активно використовуються для опису і аналізу військово-політичних подій, конфліктів, міжнародних відносин та загроз безпеці.

У новинах часто висвітлюються питання національної та міжнародної безпеки, військово-політичних конфліктів, а також дипломатичних взаємин між країнами. Значний акцент приділяється також аналізу терористичних загроз і заходів, спрямованих на їх запобігання. Це відображає важливість та актуальність питань безпеки, дипломатії та боротьби з тероризмом у світовому масштабі, які відображаються в медійних матеріалах.

Водночас інші групи, такі як **“Співробітництво та дипломатія”** і **“Стратегія та військові дії”**, також важливі, оскільки вони допомагають розкрити аспекти міжнародного співробітництва та стратегічного планування військових дій, що є ключовими для розуміння геополітичного ландшафту сучасного світу.

Висновки до Розділу 2

У результаті аналізу особливостей лексичних характеристик турецьких військово-політичних текстів стало очевидним, що цей тип комунікації відрізняється від інших за своєрідністю використання військової термінології, спеціалізованих скорочень та стійких словосполучень. Військова лексика виявилася надзвичайно важливою для точного та чіткого викладу інформації, відображаючи стислість та конкретність мовлення. Також виявлено, що військово-політичні тексти поєднують елементи офіційно-ділового стилю з науково-технічними та інформаційно-публіцистичними особливостями, що робить їх складним об'єктом дослідження. Вивчення військової лексики та її ролі в таких текстах дозволить краще розуміти особливості цієї специфічної мовної сфери та покращити процес спеціалізованого перекладу військово-політичних матеріалів. Виявлено, що військова лексика взаємодіє із загальною мовою, а дослідження її особливостей є важливим завданням для лінгвістики.

Аналізуючи військово-політичну лексику у ЗМІ, було встановлено декілька ключових критеріїв класифікації, таких як наявність емоційно-аналітичного ставлення до висловлення, використання офіційно-технічної лексики, виділення однокомпонентних та багатоконпонентних термінів, а також застосування сучасної, застарілої та новоутвореної лексики. Ці критерії допомагають систематизувати та зрозуміти специфіку використання військово-політичної лексики в медіа-текстах.

Зважаючи на масове використання аббревіатур у військово-політичних текстах турецьких ЗМІ, важливо відзначити їх різнобічні функції. Перш за все, вони сприяють економії простору та часу, дозволяючи швидко передавати великі обсяги інформації. Далі, аббревіатури підсилюють офіційний характер інформації, спрощуючи сприйняття складних термінів широкою аудиторією. Крім того, вони використовуються для шифрування інформації у військових справах, що додає їм додаткову вагу у забезпеченні безпеки та конфіденційності даних. Таке широке використання аббревіатур свідчить про їх важливу роль у

військовій та політичній комунікації, сприяючи ефективному обміну інформацією та збереженню конфіденційності.

У військово-політичних текстах ЗМІ використовуються специфічні терміни, що стосуються безпеки, дипломатії, тероризму та військових стратегій. Ці терміни не лише передають складні взаємини між країнами та групами, а й допомагають чітко розуміти й аналізувати сутність й наслідки політичних та військових подій. Вивчення їх використання дозволяє зрозуміти пріоритети та основні тенденції у сучасному військово-політичному дискурсі. Ретельний аналіз цих термінів виявляє широкий спектр понять, що охоплюють складні аспекти безпеки, дипломатії, тероризму та стратегічного планування. Такий підхід допомагає створювати чітке уявлення про важливі аспекти глобальних військово-політичних процесів, що важливо для розуміння сучасного світу та міжнародних відносин.

РОЗДІЛ 3

ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТУРЕЦЬКИХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ

При аналізі турецьких військово-політичних текстів з граматичного погляду варто відзначити деякі специфічні риси. Серед них можна виокремити використання конкретних синтаксичних конструкцій для відтворення важливих військово-політичних ідей, що відображають важливість та значущість подій. Наслідком цього є формування конкретної мовної атмосфери, яка сприяє точній передачі важливої військово-політичної інформації. Також варто відзначити використання певних часових форм, сполучень слів та речень, що підкреслюють офіційний характер та авторитетність інформації, яка міститься в текстах.

З погляду синтаксичної структури турецьких військово-політичних текстів видно, що особливості синтаксису часто полягають у використанні безособових форм, відсутності висловлювань від 1-ї особи, а також широкому використанні безособових форм пасивного стану. Додатково, важливо звернути увагу на відсутність інверсійних речень у більшості випадків. Обов'язково слід звернути увагу на вживання спеціалізованої термінології, яка відіграє ключову роль у створенні специфічного військового стилю й точного передання інформації.

На додаток до зазначених особливостей синтаксичної структури турецьких військово-політичних текстів, слід зазначити ще один ключовий аспект, а саме чітка структура військових текстів, що передбачає логічність та послідовність викладу інформації. Військово-політичні тексти часто складаються з вступу, основної частини та висновків, що допомагає організувати інформацію та забезпечує зручність сприйняття для аудиторії. Така структура дозволяє легше усвідомлювати та аналізувати складні військово-політичні концепції та події.

3.1. Використання безособових форм та пасивного стану у реченнях

Як ми вже зазначали, в турецьких військово-політичних текстах, а також у суміжних галузях, широко використовуються конструкції з безособовими формами та пасивним станом. Це спричинене кількома факторами. По-перше, такий стиль висловлювання допомагає забезпечити об'єктивність та стриманість

в мові, що є важливим аспектом у військово-політичних контекстах. Використання безособових конструкцій дозволяє зосередитися на суті дії чи події, а не на конкретному суб'єкті, що може бути особливо корисним при передачі інформації про військові дії чи події.

Крім того, використання пасивних форм дозволяє звернути увагу на об'єкт дії, підкреслити його важливість та акцентувати увагу на результаті або впливі, що ця дія спричиняє. Такий стиль мовлення відображає важливість дії та підкреслює її значення у військовій сфері та політичних процесах.

Ці особливості граматичної структури турецьких військово-політичних текстів є важливим аспектом дослідження у нашій магістерській роботі, оскільки вони впливають на загальний стиль, мовленнєву практику та сприйняття інформації.

Приклади:

“Gazze'ye yönelik saldırıların bölgedeki durum için 'infiale yol açabileceği' uyarısında bulundu.” – Було попереджено про те, що атаки на Газу можуть спричинити напруження в регіоні.

“Kassam Tugaylarının açıklamasında, bazı İsrail askerlerinin yaralandığına yer verilirken, olaya ilişkin İsrail ordusundan henüz açıklama yapılmadı.” – У заяві Бригади Касам зазначається, що деякі солдати Ізраїлю були поранені, тоді як з боку Ізраїльської армії ще не зроблено жодної заяви щодо події.

“Ukrayna her gün Rus cephelerine binlerce top atışı yapıyor ve bu mühimmatın önemli bir kısmı NATO ülkelerince tedarik ediliyor.” – Україна щодня здійснює тисячі пострілів по російських фронтах, і значна частина цих боеприпасів постачається країнами НАТО.

3.2. Використання прямої та непрямої мови

Широке використання прямої та непрямої мови є важливою особливістю в турецьких військово-політичних текстах ЗМІ. Це означає, що автори часто вдаються до використання цитат, щоб посилити авторитетність своїх тверджень та збільшити об'єктивність тексту. Вони ретельно підбирають слова, якими описують висловлювання чи погляди військових аналітиків, представників

влади, дипломатів та інших учасників політичного процесу. Це дозволяє їм зберегти об'єктивність та нейтральність у текстах, а також створює враження безпосередньої участі експертів у дискусії.

Використання непрямой мови допомагає авторам уникнути коментарів, що можуть спотворити зміст, а також зберігає цілісність думок та поглядів джерела. Водночас, воно надає можливість відтворювати точну позицію та тон висловлювання співрозмовника, зберігаючи при цьому контекст та суть його думок.

Широке використання прямої мови дає можливість точніше відобразити позиції, думки та заяви військових діячів, політиків, представників різних організацій. Використання прямої мови дозволяє передати оригінальні висловлювання з точністю інтонації та нюансів, що допомагає вірніше зрозуміти поставлені питання, обґрунтування або вимоги відповідних сторін. Крім того, воно підсилює ефект автентичності та додає живості військово-політичним висловлюванням, забезпечуючи пряму зв'язність між авторами тексту та їхніми думками.

У турецьких військово-політичних текстах використання прямої мови допомагає також зробити текст більш переконливим та персоналізованим, сприяючи залученню читача до обговорюваних проблем. Це важливий елемент у побудові довірливого та авторитетного іміджу для військових та політичних діячів, які висловлюють свої позиції в публічному просторі через медійні джерела.

Непряма мова, характеризується тим, що на відміну від прямої, передає чуже мовлення з певними змінами та зміщенням суб'єктно-модального плану структури (Пілик, 2013).

Непряма мова використовується, коли потрібно передати висловлювання чи думки особи без прямого цитування, звертаючись до підрядних речень та деяких структурних змін у мовленні. Вона служить для уникнення надмірних деталей, які можуть бути нецікавими для аудиторії, а також для збереження загального тону та змісту висловлювання. Непряма мова передає суть

оригінального висловлювання, враховуючи структурні та інтонаційні особливості мовлення відповідної особи, що виголошувала ці думки (Пономарів, 2000).

У порівнянні з прямою мовою, використання непрямої мови в текстах ЗМІ має свої переваги. Вона дозволяє передати чуже висловлювання, використовуючи більш економні мовні засоби, що зберігають лаконічність викладу матеріалу. Однак непряма мова може втрачати емоційний відтінок в порівнянні з прямою мовою. Це пояснюється тим, що при використанні непрямої мови не враховуються індивідуальні особливості мовця, оскільки у центрі уваги знаходиться не його стиль мовлення, а саме висловлювання. Тому в інформаційних матеріалах, які мають за мету чітке та лаконічне інформування, часто використовується непряма мова, у той час як в інших, менш офіційних жанрах, пряма мова є майже обов'язковою.

У турецьких ЗМІ найчастіше непряму мову передають за допомогою імен дії *-dik/-acak*:

“Gazze Şeridi'ne 7 Ekim'den bu yana düzenlenen saldırılarda 29 meslektaşının hayatını kaybettiğine işaret eden UNRWA, ölenlerin yaklaşık yarısının da UNRWA'ya bağlı öğretmen olduğunu bildirdi.” – УНППА підкреслило, що в результаті нападів на сектор Гази з 7 жовтня загинуло 29 колег, близько половини з яких були вчителями, які працювали в УНППА.

“Göstericilerden Johann Weick sadece AB'nin değil, tüm dünyanın neler olduğunu, çatışmanın nereden kaynaklandığını, çatışmanın ne yöne doğru gittiğini bilmesi gerektiğini söyledi.” – Протестувальник Йоган Вайк заявив, що важливо знати не лише про Європейський Союз, а й про все, що відбувається у світі, звідки походить конфлікт та в який бік він рухається.

“Rovera, İsrail'in bombardmanı altındaki Gazze'de gidecek yeri olmadığı için evlerinde kalanları işlemedikleri eylemden sorumlu tutup topluca cezalandırmanın savaş suçu sayılabileceğini ifade etti.” – Ровера зазначив, колективне покарання над тими, хто залишився вдома в Газзі під обстрілами Ізраїлю через відсутність

місця, куди вони могли б піти, і відповідальність за дії, які вони навіть не вчиняли, можна буде порівняти до воєнного злочину.

У турецьких текстах пряма мова передається безпосередньо, зазвичай у лапках або за допомогою спеціальних слів чи фраз, що вказують на те, що це слова або думки конкретної особи. Крім того, вона часто супроводжується зміною структури речення, інтонації та використанням відповідних дієслів: *demek*, *söylemek*, або сполучного слова *diye*. Наприклад:

“Cosgrave, 13 Ekim'de sosyal medya hesabından yaptığı açıklamada, ‘Birçok Batılı liderin ve hükümetin, özellikle de bir kez olsun doğru olanı yapan İrlanda hükümeti hariç, söylemleri ve eylemleri karşısında şok oldum. Savaş suçları, müttefikler tarafından işlense bile savaş suçudur ve ne oldukları ortaya konmalıdır’ demişti.” –

Косгрейв 13 жовтня в своєму обліковому записі в соціальних мережах заявив: “Я шокований висловлюваннями та діями багатьох західних лідерів та урядів, зокрема, крім уряду Ірландії, який хоча б раз вчинив правильно. Воєнні злочини залишаються воєнними злочинами, навіть якщо вони вчинені союзниками, і це повинно бути встановлено”.

“Gösteriye tekerlekli sandalyesinde gelen 70 yaşındaki Ella isimli Belçikalı da ‘Filistin'in özgür olmasını, İsrail'in saldırganlığının ve bombardımanının hemen şimdi durmasını istiyorum. Artık yeter. 75 yıllık işgal ve katliam hemen durmalı.’ diye konuştu.” – 70-річна бельгійка на ім'я Елла, яка прибула на акцію в інвалідному візку також сказала: “Я хочу, щоб Палестина була вільною, щоб агресія та обстріли Ізраїлю припинилися зараз же. Достатньо. 75-річна окупація та катування повинні припинитися негайно”.

Varşova Güvenlik Forumu'nda konuşan NATO'nun en üst seviyeli askeri yetkilisi olan Bauer “mühimmatın neredeyse dibini sıyırdık” dedi. – Виступаючи на Варшавському форумі безпеки, Бауер, старший військовий офіцер НАТО, сказав: «У нас майже закінчилися боєприпаси».

3.3. Особливості використання часових форм

Проаналізувавши низку турецьких військово-політичних текстів ЗМІ, можемо зазначити, що в такого типу текстах використовуються певні часові форми, які допомагають відтворити та передати події та інформацію у відповідних контекстах. Ми виділили найбільш поширені часові форми, які зустрічаються:

1) **Теперішній час (Şimdiki zaman)**. Турецькі військово-політичні тексти дозволяють зосередитися на актуальних аспектах подій, роблячи опис більш динамічним і емоційно насиченим. Використання теперішнього часу дозволяє надати актуальності та конкретності подіям, які відбуваються на даний момент. Він акцентує увагу на ступені невідкладності певних інформаційних повідомлень.

“Ukrayna Cumhurbaşkanı Volodimir Zelenskiy, “Rusya, buna ve bunun gibi terör saldırılarına sadece bir nedenle ihtiyaç duyuyor: Soykırım amaçlı saldırganlığını tüm dünya için yeni bir norm haline getirmek istiyor” dedi.” – Ці та подібні теракти потрібні Росії лише з однієї причини: вона хоче зробити свою геноцидну агресію новою нормою для всього світу”, – заявив президент України Володимир Зеленський.

“İsrail’in yanı sıra ABD, İngiltere, Kanada, Avustralya ve Avrupa Birliği de Hamas’ı terör örgütü olarak tanıyor.” – Окрім Ізраїлю, ХАМАС терористичною організацією визнають також США, Великобританія, Канада, Австралія та Євросоюз.

2) **Майбутній час (Gelecek zaman)**. У військово-політичних текстах використання майбутнього часу рідше через те, що ці тексти часто стосуються поточних подій або дій, які вже відбулися. Однак у випадках, коли прогнозується, планується, або ж не буде плануватися конкретна подія в майбутньому, і це хочуть зазначити, то використання майбутнього часу може бути виправданим. Це допомагає підкреслити перспективу майбутніх подій, їх можливі наслідки та можливі дії для попередження чи забезпечення якоїсь реакції.

“Eşzamanlı olarak, kara harekatı için hazırlık yapıyoruz. Ne zaman olacak, nasıl olacak, bunların detaylarına girmeyeceğim.” – Одночасно ми готуємось до наземної операції. «Коли це станеться, як це станеться, я не буду вдаватися в подробиці.

Частіше форма на **-acak** трапляється у вигляді герундія і має семантику майбутнього часу, або у вигляді неособового дієприкметника майбутнього часу: *“İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, ordusunun Gazze’ye yönelik kara harekatı için hazırlandığını ancak operasyonun zamanlaması hakkında ayrıntı vermeyeceğini söyledi.”* – Прем’єр-міністр Ізраїлю Біньямін Нетаньяху заявив, що його армія готується до сухопутної операції проти Гази, але він не став повідомляти подробиць про терміни операції.

“Gerilemeyi gösterecek en somut adım ise tarafların tek taraflı ya da karşılıklı olarak diplomatik temsil düzeyini düşürmesi kararını alıp almayacakları olacak.” – Найбільш конкретним кроком, який покаже спад, буде те, чи вирішать сторони скоротити рівень дипломатичного представництва в односторонньому чи взаємному порядку.

3) Минулий час (Geçmiş Zaman). Використання доконаного минулого часу дозволяє підкреслити завершеність та результат певних подій, що мають значення для військових стратегій, рішень та дій. При цьому акцентується увага на певних подіях або акціях, які вже відбулися, і підкреслює їхню важливість у контексті військових справ. Хочемо зазначити, що цей час використовується дуже часто.

“Saldırıları sonrası Hamas, elindeki 200'den fazla rehineden şu ana kadar dördünü serbest bıraktı.” – Після нападів ХАМАС наразі звільнив чотирьох із понад 200 заручників, яких він утримував.

“Cumhurbaşkanı Erdoğan ayrıca 7 Ekim'den bu yana krizin daha da büyümemesi için uğraşıldığını, sekiz uçak dolusu tıbbi yardım gönderildiğini ekledi.” – Президент Ердоган також додав, що з 7 жовтня було докладено зусиль, щоб запобігти загостренню кризи, і було відправлено вісім літаків, повних медичної допомоги.

4) Давноминулий час (Duyulan Geçmiş Zamanın Hikayesi). Форма *-mişti* часто використовується у військово-політичних текстах для передачі подій, які відбулися у певний період у минулому, але мають відношення до сучасності. Ця форма також може використовуватися для вираження припущення або спекуляції щодо подій, які мали місце у минулому. Також форма *-mişti* допомагає виражати послідовність подій, показуючи, які з них відбулися перед іншими, а ще дозволяє передати ступінь впевненості чи неоднозначності щодо подій, що відбулися у минулому. Вона сприяє створенню більш точного та деталізованого опису військових дій та політичних змін у турецьких військово-політичних текстах ЗМІ.

“Saldırılar dün gece durmuştu, ancak bugün tekrar başladı.” – Атаки припинилися минулої ночі, але сьогодні знову почалися.

“İsrail’in Ankara Büyükelçisi İrit Lillian, İsrail diplomatik binalarına dönük protesto gösterilerinin artmasının ardından güvenlik kaygılarını gerekçe göstererek Türkiye’den ayrılmıştı.” – Посол Ізраїлю в Анкарі Іріт Ліліан покинула Туреччину, посилаючись на занепокоєння безпекою, після посилення протестів проти ізраїльських дипломатичних будівель.

5) Імперфект I, або час на -yordu (Şimdiki Zamanın Hikayesi). Використання часу на *-yordu* дозволяє описувати події, які тривали протягом певного періоду часу, і підкреслювати їхню тривалість або послідовність. Це допомагає докладно розглянути історію та послідовність військових подій.

“Bu kapsamda, Enerji Bakanı Alparslan Bayraktar’ın Doğu Akdeniz’deki doğalgaz kaynaklarının Türkiye üzerinden Avrupa’ya ulaştırılması konusu başta olmak enerji işbirliğinde fırsatları konuşmak üzere İsrail’e gitmesi öngörüliyordu.” – У цьому контексті планувалося, що міністр енергетики Алпарслан Байрактар відвідає Ізраїль для обговорення можливостей енергетичного співробітництва, особливо транспортування ресурсів природного газу зі Східного Середземномор'я до Європи через Туреччину.

“Bu sırada, Filistinli örgütlerin de dahil olduğu Lübnan İç Savaşı devam ediyordu.” –
Тим часом у Лівані тривала громадянська війна, в якій брали участь і палестинські організації.

б) Майбутній у минулому, або час на *-acaktı* (Gelecek Zamanın Hikayesi). Час на *-acaktı* також часто прослідковується у військово-політичних текстах ЗМІ. Зазвичай використовується як присудок головного речення у складнопідрядних з підрядним умови при позначенні малореальної бажаної або нереальної умови, тобто позначає заздалегідь заплановану майбутню дію.

“Hamas, İsrail’in ablukasını yer altı tünelleriyle aşmaya çalışacak; bu tüneller Gazze’ye erzak, ilaç, para ve silah sokmak için kullanılacaktı” – ХАМАС намагатиметься обійти блокаду Ізраїлю за допомогою підземних тунелів. Ці тунелі повинні були використовуватися для доставки припасів, медикаментів, грошей і зброї в Газу.

“Hamas, ilerleyen yıllarda da Filistin olarak tanımladığı toprakların dışında saldırı düzenlemeyecekti.” – І у наступні роки ХАМАС не збирався здійснювати напади за межами земель, які він визначив як Палестину.

3.4. Особливості використання дієприкметників

Зважаючи на значущість дієприкметників у турецькій мові, їх вживання в контексті військово-політичних текстів стає важливим етапом у розумінні мовної специфіки даної галузі. Дієприкметник, що виражає спільні дії, які відбуваються або відбувалися одночасно з іншими подіями, дозволяє точно передавати хронологію. Водночас, використання дієприкметника у військово-політичному контексті може допомагати в створенні образів, що відображають активність осіб, учасників конфліктів, військових операцій, політичних подій та інших важливих суспільних процесів. У даному дослідженні ми зосередимося на дієприкметнику минулого-теперішнього часу та його вживанні в контексті турецьких військово-політичних текстах. Ми виділили найбільш вживані моменти використання даного дієприкметника:

-підрядне означальне речення у складі складнопідрядного:

“Mısırlı aktivist kardeşler Mirna ve Yara El Helbawi, Gazze'deki Filistinlilerin iletişimini yeniden tesis etmeye yardımcı olmanın yollarını arayan binlerce insan arasındaydı.” – Єгипетські активісти-брати Мірна та Яра Ель-Хелбаві були серед тисяч людей, які шукали способи відновлення комунікації з палестинцями в Газі.

“Bu saldırıların uluslararası toplumun İsrail’e sağladığı dokunulmazlığın bir parçası olduğuna işaret eden Attaf, uluslararası toplumun İsrail’e askeri, maddi, manevi, ahlaki, siyasi ve medya desteği verdiğini ifade etti.” – Атаф, який вказав на те, що ці напади є частиною недоторканості, яку міжнародне співтовариство надає Ізраїлю, зазначив те, що вони надають Ізраїлю військову, матеріальну, моральну, етичну, політичну та медійну підтримку.

3.5. Найчастотніше використання дієприслівників та морфосинтаксичних комплексів.

3.5.1. Використання *дієприслівника способу дії з афіксом -arak* в турецькій мові має важливе значення в контексті військово-політичних текстів. Цей дієприслівник вказує на спосіб здійснення дії та дозволяє детальніше розкрити процес або метод, яким відбувається певна військова чи політична подія. З погляду часових характеристик, він може вказувати на додаткові дії, які відбуваються одночасно з головною, або дії, які передують головній, збагачуючи семантику та виразність тексту.

У військово-політичних контекстах дієприслівник способу дії виступає ключовим елементом у формуванні образів та виразів, що стосуються активності та вчинків учасників військових та політичних процесів, допомагає передати динаміку та деталі ситуацій, що розглядаються:

“*Khoudary, Gazze'deki gelişmeleri “eSIM” yoluyla aktarmayı başarabildiğini belirterek, Gazze'nin en büyük sağlık tesisi olan Şifa Hastanesinde cuma akşamı düzenlenen basın toplantısına katılırken cep telefonunun çekmediğini fark ettiğini söyledi.*” – Хударі, зазначивши, що зміг передати події в Газі через "eSIM", сказав, що під час участі у прес-конференції, яка відбулася у п'ятницю вечером в Шифа-хоспіталі, найбільшому медичному закладі в Газі, помітив, що його мобільний телефон не мав сигналу.

“Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın açıklamalarından yola çıkarak, süreci Hürriyet’in geleneksel kahvaltısına konuk olan Adalet Bakanı Yılmaz Tunç ile konuştuk.” – Виходячи з висловлювань президента Ердогана, ми обговорили процес з міністром юстиції Їлмазом Тунчем під час традиційного сніданку газети "Хуррієт".

3.5.2. Морфосинтаксичний комплекс *-ana kadar*. Нерідко у військово-політичних текстах можна зустріти морфосинтаксичний комплекс *-ana kadar*, який твориться за допомогою дієприкметника минулого-теперішнього часу в поєднанні з давальним відмінком та словом *“kadar”* і створює умовно-обмежувальну конструкцію. Цей комплекс вказує на тривалість дії до певного моменту, коли відбувається інша другорядна дія. Це вираження дозволяє зосередитися на послідовності подій та створює важливий контекст для визначення тривалості та умов реалізації подій:

“Sosyal medyayı aktif kullandığına işaret eden Khouday, yoğun saldırıların muhatabı milyonlarca Gazzelinin neler yaşadığını arkadaşından "eSIM" temin edene kadar anlatma imkanından yoksun kaldığını belirtti.” – Хударі, вказавши на активне використання соціальних медіа, зазначив, що через інтенсивні напади велике число жителів Гази потерпають, та він не мав можливості повністю передати цю інформацію до свого друга, поки той не отримав "eSIM".

“İsrail basınında yer alan bilgilere göre, Netanyahu'nun 'süresiz işgali' İsrail kendini güvende hissedene kadar devam edecek.” – За інформацією, опублікованою в ізраїльських ЗМІ, 'необмежена окупація' Нетаньяху буде тривати доти, поки Ізраїль не почуватиме себе в безпеці.

3.5.3. Дієприслівник на *-(y)ince*⁴. Дієприслівник, який утворюється шляхом додавання афікса *-(y)ince*⁴ до основи дієслова, виражає послідовність дій, де другорядна дія безпосередньо слідує за головною, часто з виокремленням причинно-наслідкового зв'язку. Ця форма надає можливість докладніше описати послідовність подій, зокрема в контексті військово-політичних подій, дозволяючи передати швидку зміну ситуації та дій в цій сфері.

"Rusya'nın açıklamalarıyla birlikte, Ukrayna'nın doğu sınırında askeri varlığını artırınca, Avrupa ülkeleri kaygılarını dile getirdi." – Разом з заявами Росії, коли Україна збільшила свою військову присутність на сході, країни Європи висловили свою занепокоєність.

"Türkiye'nin diplomatik çabaları sonucunda ateşkes sağlanınca, bölgedeki insani yardım faaliyetleri hız kazandı." – Після досягнення припинення вогню через дипломатичні зусилля Туреччини, гуманітарні дії дістали новий поштовх у регіоні.

3.5.4. Морфосинтаксичний комплекс *-diktan sonra*. Вживання морфосинтаксичного комплексу *-diktan sonra* у військово-політичних текстах ЗМІ є досить поширеним і важливим для передачі послідовності подій та зв'язку між ними в цьому контексті, а також допомагає створити чіткий хронологічний наратив, в якому вказуються причини та результати важливих подій. Конструкція *-diktan sonra*, не включає в себе морфологічний засіб для вказівки на особу діяча, але може включати окремий суб'єкт, який додається у складі обставинної клаузи. Частотне вживання цієї конструкції у військово-політичних текстах, зумовлене у кращому вираженні послідовності дій та зв'язку між подіями в цих контекстах.

"AB Komisyonu, Ukrayna ve Moldova için katılım müzakerelerin başlatılmasını, Gürcistan'a aday statüsü verilmesini ve gerekli uyum sağlandıktan sonra Bosna Hersek ile katılım müzakerelerinin başlatılmasını öneren 2023 Genişleme Paketi'ni kabul etti." – Комісія Європейського союзу схвалила Пакет розширення на 2023 рік, який передбачає початок переговорів про членство для України і Молдови, надання Грузії статусу кандидата та початок переговорів про членство з Боснією і Герцеговиною після досягнення необхідних вимог щодо членства.

3.5.5. Конверб супровідної і фонової дії (форма дієприслівникового значення *-ken*). Найбільш частотним варіантом є комбінація конверба *-ken* з основою теперішнього-майбутнього часу, при цьому слід зауважити, що цей варіант може позначати будь-який спектр теперішньої дії (як "вічну істину" чи звичку, так і дію, що триває в момент мовлення, тобто винятково "позачасове"

значення основи теперішнього-майбутнього часу виявляється нейтралізованим у складі цієї морфологічної форми). З цього погляду комбінація конверба *-ken* з основою теперішнього часу (*-yorken*) виявляється повністю синонімічною попередній комбінації (*-irken*), хіба що трапляється набагато рідше. Семантика цього конвербу передбачає вираження фоновості, одночасності, супровідності дій чи станів. Українською мовою найчастіше має своїм еквівалентом українські складнопідрядні речення з семантикою часу.

Проаналізувавши низку військово-політичних текстів ЗМІ хочемо зазначити, що конверб на *-ken* заміняє навіть квазі дієприслівник фонові попередньої дії *-diğında*, морфосинтаксичний комплекс попередньої або одночасної дії *-diği zaman* і його кореляти *-diği sıra*, *-diği sırada*, *-diği sıralarda*, *-diği sürece*, *-diği müddetçe*.

“Federal Ekonomi Bakanlığı’nun verilerine göre geçen yıl 32 milyon Euro’luk ihracata onay verilirken, bu yıl 2 Kasım itibarıyla ihracat hacmi yaklaşık 10 kat artarak 303 milyon Euro’ya ulaştı.” – За даними Федерального Міністерства економіки, коли минулого року було затверджено експорт на суму 32 мільйонів євро, обсяг експорту до 2 листопада цього року зріс приблизно в 10 разів, до 303 мільйонів євро.

“Ayrıca IDF savaşçıları camide saklanan bir grubu tespit etti ve Hava Kuvvetleri'nin hava desteğiyle grubu camiden bir tünel güzergahına doğru çıkarken etkisiz hale getirdi.” – Крім того, бійці Збройних сил оборони Ізраїлю виявили групу, що ховалася в мечеті, і за підтримки повітряних сил знищили її, коли вона виходила з мечеті в напрямку тунельного маршруту.

3.6. Використання умовного способу

Наші дослідження та аналіз показали, що використання умовного способу у турецьких військово-політичних текстах ЗМІ спостерігається досить часто. Умовний спосіб, який передає можливість, ймовірність чи умови, виявляється важливим засобом для вираження нюансів та відтінків в мові. В даному контексті він може висвітлювати не тільки стратегічні плани, але й ставлення, оцінки чи реакції на різноманітні ситуації. Під час нашого дослідження ми звертаємо увагу

на випадки та контекст вживання умовного способу і його вплив на тон та семантичне забарвлення військово-політичних повідомлень. Умовний спосіб, незважаючи на те, що вживається зокрема для гіпотетичної бажаної дії в цілому, в даному типі текстах використовується у значенні припущення та аналізу ситуації з її можливими наслідками. Також нерідко можна побачити за допомогою умовних часових форм з поєднанням питального займенника у підрядному реченні (*ne kadar, nasıl, nereye* тощо) намагаються підкреслити порівняльну семантику.

“(Netanyahu) *Hedeflerine ulaşır ulaşmadığına bağlı olarak insanlar buna hazır olacaktır. Eğer hedeflerine ulaşamaz, Hamas'ı yenemezse, onun işi biter.*” – (Нетаньягу) Люди будуть готові до цього в залежності від того, чи досягнуться його цілі. Якщо він не зможе досягти своїх цілей і перемогти ХАМАС, то його справа закінчиться.”

“*Eğer yapmak istedikleri şeyin bu (Hamas'ı yok etmek) olduğuna karar verirlerse, bu üstesinden gelemeyecekleri bir şey değil.*” – Якщо вони вирішать, що їхня мета – знищення ХАМАСу, вони зможуть це виконати.

“Netanyahu, “ABD, 11 Eylül'den sonra ateşkesi *nasıl kabul etmediyse İsrail de 7 Ekim saldırısından sonra ateşkesi kabul etmeyecektir.*” dedi.” – Нетаньягу заявив: “Так само як і США після 11 вересня не прийняли перемир'я, Ізраїль після нападу 7 жовтня теж не прийме.”

Висновки до Розділу 3

При розгляді граматичних аспектів турецьких військово-політичних текстів можна визначити кілька характерних особливостей. Серед них особливе використання конкретних синтаксичних конструкцій для передачі важливих військово-політичних ідей, що відображає важливість та значущість подій. Також варто відзначити використання певних часових форм, сполучень слів та граматичних конструкцій, які підсилюють офіційний характер та авторитетність інформації в текстах.

Щодо синтаксичної структури, варто зазначити, що особливості часто виявляються в застосуванні безособових форм, відсутності висловлювань від першої особи та широкому використанні пасивного стану.

Поза вказаними синтаксичними особливостями важливим аспектом є чітка структура військових текстів, яка включає вступ, основну частину та висновки. Це сприяє логічності та послідовності викладу інформації, роблячи їх більш доступними для аудиторії та полегшуючи аналіз складних військово-політичних концепцій та подій.

У турецьких військово-політичних текстах ЗМІ виявлено широке використання прямої та непрямої мови, що є суттєвою особливістю цього жанру. Автори вдаються до цитувань, підкреслюючи авторитетність висловлювань учасників політичного процесу та забезпечуючи об'єктивність текстів. Тоді як використання непрямої мови також зберігає цілісність думок джерела, дозволяючи точно передавати їхню позицію та тон висловлювань. Також в нашій роботі проаналізовано та детально описано особливості використання часових форм, умовного способу та вживання найчастотніших дієприслівників й морфосинтаксичних комплексів, які допомагають створенню якісних турецькомовних військово-політичних текстів.

ВИСНОВКИ

У ході виконання дослідження ми дійшли таких висновків:

1) Військовий текст є складною мовною категорією, який об'єднує різні жанри, і відрізняється чіткістю та точністю виразу, використанням спеціалізованої термінології та відсутністю емоційності. Нами було доведено, що військові тексти належать до трьох функціональних стилів, а інформаційно-публіцистичний стиль є найвідповіднішим для вивчення саме військово-політичних текстів. З'ясували, що військово-політичні тексти є підтипом військових текстів та спрямовані на ширший загал, тобто на аудиторію з різним рівнем попередніх знань. Дослідження також вказує на обмежену кількість лінгвістичних досліджень у цій області та підкреслює актуальність залучення мовних спеціалістів до цієї теми.

2) У нашому дослідженні ми структурували та створили класифікацію військових жанрів: 1) військово-ділові тексти; 2) військово-наукові тексти; 3) статuti і настанови; 4) військово-технічні тексти; 5) військово-інформаційні; 6) військово-публіцистичні тексти. Всі жанри військової літератури мають свої унікальні особливості, але загалом їхні характеристики подібні. Більшість з них використовують безособові форми, уникають висловлювань від першої особи та активно використовують безособові форми пасивного стану і вдаються до спеціалізованої термінології. Стиль висловлення в таких текстах відзначається діловим та спонукальним характером, є логічним і водночас виражається експресивністю. Не зважаючи на це, емоційно забарвлені вислови зустрічаються не часто, і варто відзначити, що рідко використовуються образні засоби, такі як метафори та порівняння. Однак слід пам'ятати, що саме функціональне призначення тексту визначає його спрямованість, вирізняє з-поміж інших жанрів та впливає на всі його мовні характеристики. Це й не дивно, адже ми з'ясували, що військові тексти відносяться аж до трьох функціональних стилів, в залежності від жанру.

3) У результаті аналізу лексичних характеристик турецьких військово-політичних текстів виявлено, що цей тип комунікації відрізняється

застосуванням військової термінології, скорочень та стійких словосполучень. Використання військової лексики виявилось важливим для точного та чіткого вираження інформації, підкреслюючи його стислість та конкретність.

Додатковий аналіз вказує на ключові критерії класифікації військово-політичної лексики в ЗМІ, такі як емоційно-аналітичне ставлення, використання офіційно-технічної лексики та застосування сучасної, застарілої та новоутвореної лексики. Аббревіатури виявилися ключовим елементом в комунікації, сприяючи економії простору та часу, надаючи офіційний характер інформації та забезпечуючи конфіденційність у військовій та політичній сферах. Вивчення специфічних термінів, пов'язаних із безпекою, дипломатією та стратегією, дозволяє розкрити сутність та наслідки політичних та військових подій, розширюючи розуміння сучасних глобальних військово-політичних процесів.

4) У підсумку, вивчення граматичних аспектів турецьких військово-політичних текстів виявило кілька характерних особливостей, включаючи особливе використання синтаксичних конструкцій для передачі важливих ідей, використання певних часових форм та граматичних конструкцій, що підсилюють офіційний характер інформації. Також важливим аспектом є чітка структура текстів, яка сприяє логічності та послідовності викладу інформації. Широке використання прямої та непрямой мови в цих текстах допомагає зберегти об'єктивність та автентичність, що робить їх ефективними комунікативними засобами в контексті військово-політичної інформації. На додачу, аналіз та опис найбільш вживаних дієприслівників та морфосинтаксичних комплексів дозволить правильно, чітко та точно передати зміст бажаного повідомлення у військово-політичних текстах.

Özet

Basın üzerindeki Türk askeri-politik metinlerin leksiko-gramatik özelliklerinin incelenmesi, dilbilimsel ve politik bakış açılarından son derece önemlidir. Askeri-politik bilgilerin doğru ve dikkatli bir şekilde çevrilmesi ve anlaşılması, leksik ve gramatik yönlerin araştırılmasıyla askeri söylemi gerekli doğruluk ve tarafsızlıkla detaylı bir şekilde anlamamıza ve yeniden üretmemize yardımcı olacaktır. Özellikle, terimlerin ve dilbilgisel yapıların özgünlüğünün anlaşılması, askeri-politik metinlerin içeriğini daha iyi yorumlamamıza ve ülkelerdeki askeri-politik durumun temel ideolojik ilkelerini ortaya çıkarmamıza katkı sağlayacaktır. Ayrıca, askeri-politik ilişkilerin ve ülkeler arasındaki etkileşimin giderek daha da önemli hale geldiği küresel bir dünyada, askeri-politik bilgilerin kaliteli çeviri ve analizine olan ihtiyaç artmaktadır. Bu nedenle, Türkçe askeri-politik metinlerin leksik ve gramatik özelliklerinin araştırılması, uluslararası arenada askeri-politik süreçlerin nitelikli bir şekilde algılanması, yorumlanması ve iletişim kurulması için gereklidir.

Araştırmanın amacı, Türkçe konuşulan askeri-politik metinlerin leksik ve gramatik özelliklerini belirlemektir. Amaçlara ulaşmak için şu görevler gerçekleştirilecektir:

1. Askeri metin araştırmasının genel teorik ilkelerini açıklamak.
2. Askeri metinleri türlerine göre sınıflandırmak.
3. Türk askeri-politik metinlerin leksik özelliklerini incelemek.
4. Belirli metinlerin gramatik yapısının ana özelliklerini belirlemek.
5. En sık kullanılan gramatik yapıların kullanımını anlamak.

Çalışma, giriş, üç bölüm, sonuçlar, kullanılan kaynakların listesi ve özet bölümlerinden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, askeri-politik metnin teorik ilkeleri analiz edilmiş, bu terimin özü açıklanmış, mevcut sınıflandırmalar incelenmiş ve bu tür metinlerin türleri belirlenmiştir. Askeri metnin farklı türleri bir araya getiren karmaşık bir dil kategorisi olduğu ve ifadesinin netliği ve doğruluğu, uzmanlaşmış terimlerin kullanımı ve duygusallığın eksikliği ile karakterize olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, bu alandaki

dilbilimsel çalışmaların sınırlı olduğu ve dil uzmanlarının bu konuda daha fazla dahil edilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

İkinci bölümde, Türk askeri-politik metinlerin leksik özellikleri üzerine bir araştırma yapılmıştır. Askeri leksikonun tanımı yapılmış, askeri-politik kısaltmalar ve kısaltmalar sınıflandırılmış, kullanım sıklığı incelenmiş ve leksikon analizi yapılmıştır. Türk askeri-politik metinlerin leksik özelliklerinin analizi sonucunda, bu iletişim türünün askeri terimlerin, kısaltmaların ve kalıplaşmış ifadelerin kullanımıyla karakterize olduğu belirlenmiştir. Askeri leksikonunun kullanımı, bilgiyi doğru ve açık bir şekilde ifade etmek için önemli olmuştur, bu da bilgiyi özlü ve belirgin bir şekilde vurgulamıştır.

Üçüncü bölümde, Türk askeri-politik metinlerin gramatik özellikleri incelenmiş, bu metinlerin sentaktik yapısı analiz edilmiş ve en çok kullanılan gramatik yapılar belirlenmiştir. Sonuçlarda, Türk askeri-politik metinlerin gramatik yönlerinin incelenmesinin, önemli fikirleri iletmek için sentaktik yapıların özel kullanımını içerdiği, belirli zaman formları ve bilgiyi vurgulayan gramatik yapıların kullanımı gibi belirgin özelliklere sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, metinlerin net bir yapıya sahip olmasının, bilgiyi mantıklı ve tutarlı bir şekilde ifade etmeye yardımcı olduğu vurgulanmıştır.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Балабін, В. В., Лісовський, В. М., & Чернишов, О. О. (2008). Основи військового перекладу:(англ. мова): підручник. К.: Логос.
- Юндіна, О. В. (2012). *Жанрово-стильова обумовленість лексичних трансформацій в перекладі текстів військової тематики (на матеріалі іспанських та українських офіційно-ділових та художніх текстів)* (Докт.дис.) Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ.
- Янчук, С. Я. (2013). Теорія військового перекладу в Україні: стан, проблеми, перспективи. Мовні і концептуальні картини світу, (43 (4)), 328-335.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
- Мацко Н. С. Військова політика Російської імперії на Правобережній Україні (1792– 1874 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / Мацко Наталія Степанівна – Тернопіль, 2012. – 25 с., с. 8
- Zeylek, Ö. (2016). "Usûl ü Fenn-i Harb" transkripsiyon-askerî terimlerin incelenmesi ve sözlüğü (Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kılıç, O. (2020) OĞUZ GRUBU TÜRK YAZI DİLLERİNDE ASKERÎ TERİMLER VE KAVRAMLAR (RÜTBE, BİRLİK ADLARI, ÇAĞDAŞ SİLAHLAR). Oğuz Türkçesi Araştırmaları Dergisi, 2(1), 52-63.
- Нікіфорова, О. М. (2016). Класифікація текстів у військовому перекладі.
- Нікіфорова О. М. Лексико-семантичні та жанрово-стильові особливості воєнно-політичного перекладу: дис. 10.02.16/Київ. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2020. 260 с.
- Нелюбин, Л. Л. (1981а). Учебник военного перевода . М. : Воениздат
- Нелюбин, Л. Л. (1989). Перевод боевых документов армии США. Воениздат.
- Стрелковский, Г. М. (1979). Теория и практика военного перевода: немецкий язык . М. : Воениздат.

- Миньяр-Белоручев, Р. К. (1980). *Общая теория перевода и устный перевод*. Воениздат.
- Solodiak, O. Yu., 2006, *Characteristic features of military-political style and genre, Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoi lnhvistyky*, Kyiv, KNU, Korbozerova, N. M. (ed.), Kyiv, Lohos, no 10, p. 338.
- Черник, О. О. (2016). Романи Дена Брауна: жанр та концептосфера. *MESSENGER of Kyiv National Linguistic University. Series Philology*, 19(1), 146-153.
- Гончарук Л.М. (2015). *Жанрові аспекти перекладу офіційно-ділових документів франкомовного військового дискурсу (Дис. канд. філол. Наук): КНУТШ. – Київ*
- Лісовський, В.М. (2018). Сутність поняття військово-технічний текст. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, ад'юнктів, слухачів, курсантів і студентів. Київ: ВІКНУ*, 302–303.
- Балабін, В. В. (2004). *Основи військового перекладу:(Англ. мова): Навч. посіб. К.: Логос*.
- Переломова, О. С. (2014). *Авторська стилістика*.
- Брандес, М. П., & Провоторов, В. И. (2001). *Предпереводческий анализ текста. (3) М. НВИ-ТЕЗАУРУС*.
- Зав'ялова, О. А. (2010). Мовленнєві жанри у практичному мовленні: жанрова форма закон. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*, (17), 145-157.
- Балабін, В. В. (2018). *Жанрово-стильова специфіка військового перекладу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 2(34), 67-73.
- Зайцева, М. О. (2013). Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова. Серія 9: Сучасні тенденції розвитку мов*, (10), 96-102.
- Судзиловский, Г. А. (Ред.) (1968). *Англо-русский военный словарь: ок. 50 000 терминов*. М.: Воениздат

Василенко Д. В. II Міжвузівської конференції молодих учених «Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських і германських мов і літератур». Донецьк, 2004. 363 с.

Мельник, П. П. (2021). Визначення поняття військової лексики та підходи до її вивчення. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса, 2(13), 137-141.

Глушук, Н. М. (2011). Прагма-семантичні особливості аббревіцій у сучасній англійській мові.

Виклюк, І. В. (2014). Теоретичні засади вивчення аббревіації (на матеріалі турецької мови). Сходознавство, (65-66), 43-54.

Yıldız, N. (2010b). Türk Dilinde Kısaltmalar Üzerine Bir İnceleme: Uzun Lafın Kısa. Müjgân Sunbur Armağanı, 259-282.

Пілик, В. В. (2013). Функції прямої та непрямої мови у сучасній турецькій газетній публіцистиці. Проблеми семантики слова, речення та тексту, (30), 212-218.

Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови: підручник. / Олександр Данилович Паномарів. – [3-тє вид.], перероб. і доповн. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248 с